

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ**  
**ŞANLIURFA VE KAHRAMANMARAŞ'TA OKULLARDA MEYDANA GELEN OLAYLAR İLE ÇOCUKLARIN**  
**DİJİTAL ORTAMLARDA KARŞILAŞTIKLARI RİSKLER VE OLUMSUZ ETKİLERİN TÜM YÖNLERİYLE ELE**  
**ALINARAK ARAŞTIRILMASI, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GELİŞTİRİLMESİ VE BENZER OLAYLARIN ÖNLENMESİ**  
**İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN**  
**MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**  
**(10/4004, 4005, 4006, 4007, 4008, 4009)**  
**TUTANAK DERGİSİ**

**4'üncü Toplantı**  
**3 Haziran 2026 Çarşamba**

*(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)*

**İÇİNDEKİLER**

**I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR**

**II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI**

1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, herkesin geçmiş bayramını tebrik ettiğine, Komisyonunda bugün sunum yapacak öğretim üyelerine ve BTK'ye, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'ya gerçekleştirilecek çalışma ziyaretlerine ilişkin açıklaması

**III.- SUNUMLAR**

1.- Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgisayar Teknikleri ve İletişim Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanı Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk'ün, Türkiye'de ve dünyada sosyal medya kullanım yaşı ve oranları, çevrim içi riskler, ebeveyn gözetimi, öğretmen gözetimi ve okul iklimi ile önerileri hakkında sunumu

2.- Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül'ün, güvenli okul ortamı, dijital ortamlarda karşılaşılan olaylar, bu olayların nedenleri ve önlemesi için yapılması gerekenler ile okullardaki şiddet olaylarını önlemek için alınabilecek önlemler hakkında sunumu

3.- Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihî Temelleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Selman Tunay Kamer'in, okullarda meydana gelen olaylar, çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları riskler ile olumsuz etkileri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

**IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI**

**A) Görüşmeler**

1.- Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk, Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül ve Profesör Doktor Selman Tunay Kamer tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ**  
**ŞANLIURFA VE KAHRAMANMARAŞ'TA OKULLARDA MEYDANA GELEN OLAYLAR İLE ÇOCUKLARIN**  
**DİJİTAL ORTAMLARDA KARŞILAŞTIKLARI RİSKLER VE OLUMSUZ ETKİLERİN TÜM YÖNLERİYLE ELE**  
**ALINARAK ARAŞTIRILMASI, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ GELİŞTİRİLMESİ VE BENZER OLAYLARIN ÖNLENMESİ İÇİN**  
**ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN**  
**MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**  
**(10/4004, 4005, 4006, 4007, 4008, 4009)**

-----0-----  
**4'üncü Toplantı**  
**3 Haziran 2026 Çarşamba**  
-----0-----

**I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR**

TBMM Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve Olumsuz Etkilerin Tüm Yönleriyle Ele Alınarak Araştırılması, Çözüm Önerileri Geliştirilmesi ve Benzer Olayların Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.20'de açıldı.

Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt, herkesin geçmiş bayramını tebrik ettiğine, Komisyonunda bugün sunum yapacak öğretim üyelerine ve BTK'ye, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'ya gerçekleştirilecek çalışma ziyaretlerine ilişkin açıklama yaptı.

Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgisayar Teknikleri ve İletişim Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanı Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk tarafından, Türkiye'de ve dünyada sosyal medya kullanım yaşı ve oranları, çevrim içi riskler, ebeveyn gözetimi, öğretmen gözetimi ve okul iklimi ile önerileri;

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül tarafından, güvenli okul ortamı, dijital ortamlarda karşılaşılan olaylar, bu olayların nedenleri ve önlemesi için yapılması gerekenler ile okullardaki şiddet olaylarını önlemek için alınabilecek önlemler;

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihî Temelleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Selman Tunay Kamer tarafından, okullarda meydana gelen olaylar, çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları riskler ile olumsuz etkileri ve çözüm önerileri;

Hakkında sunum yapıldı.

Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk, Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül ve Profesör Doktor Selman Tunay Kamer tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 17.06'da toplantıya son verildi.

3 Haziran 2026 Çarşamba  
BİRİNCİ OTURUM  
Açılma Saati: 14.20  
BAŞKAN: Yusuf BEYAZIT (Tokat)  
BAŞKAN VEKİLİ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)  
SÖZCÜ: İsa Mesih ŞAHİN (İstanbul)  
KÂTİP: İbrahim ÖZYAVUZ (Şanlıurfa)  
----- 0 -----

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Değerli katılımcılar, hepiniz hoş geldiniz.

Şanlıurfa ve Kahramanmaraş'ta Okullarda Meydana Gelen Olaylar ile Çocukların Dijital Ortamlarda Karşılaştıkları Riskler ve Olumsuz Etkilerin Tüm Yönleriyle Ele Alınarak Araştırılması, Çözüm Önerileri Geliştirilmesi ve Benzer Olayların Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun 4'üncü Toplantısı için bir aradayız. Toplantı yeter sayımız vardır, toplantımızı açıyorum.

## II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Yusuf Beyazıt'ın, herkesin geçmiş bayramını tebrik ettiğine, Komisyonda bugün sunum yapacak öğretim üyelerine ve BTK'ye, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa'ya gerçekleştirilecek çalışma ziyaretlerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Öncelikle, hepinizin geçmiş bayramınızı bir kez daha tebrik ediyor, bayramların sizlere, ailenize ve ülkemize sağlık, huzur ve bereket getirmesini diliyorum.

Değerli katılımcılar, bayramdan sonra gerçekleştirdiğimiz bu ilk toplantımızda gündemimizde bulunan konuları değerlendirmek ve çalışmalarımıza kaldığımız yerden devam etmek üzere bir araya geldik. Katılımlarınız için teşekkür ediyor, toplantılarımızın verimli ve hayırlı sonuçlar doğurmasını temenni ediyorum.

Gündem maddelerine geçerken özellikle geçen toplantılarımızda Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Profesör Doktor Galip Yüksel ile yine TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Hilmi Demir'i dinledik, sunumlarıyla ilgili sorularımızı sorduk.

Bugünkü toplantımızda da değerli hocalarımızı dinlemeye devam edeceğiz. Bu toplantımızda eğitim sosyolojisi, eğitim politikaları, dijital kültür ve dijital toplum, yapay zekâ, öğretmen yetiştirme ve eğitim teknolojileri alanlarında çalışmalar yürüten Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihî Temelleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Selman Tunay Kamer'in; yine eğitim teknolojileri ve e-öğrenme, bilgi güvenliği ve siber güvenlik, yapay zekâ ve makine öğrenmesi, veri madenciliği, bilişim sistemleri ve teknoloji alanlarında çalışmalar yürüten Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül'ün; gazetecilik çalışmaları ve basın, yeni medya ve dijital medya çalışmaları, siber zorbalık ve çevrim içi riskler, medya okuryazarlığı, toplumsal cinsiyet ve medya, sürdürülebilir habercilik, iletişim teknolojileri ve bilişim alanlarında çalışmalar yürüten Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilişim Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk'ün konumuza ilişkin sunumlarını dinleyeceğiz.

Kendilerine hoş geldiniz diyorum.

Sunumların ardından konuya ilişkin görüş ve değerlendirmelerinizi alarak müzakere etmeye devam edeceğiz.

Değerli milletvekillerimiz, sunumlara başlamadan önce, sizlere daha önce yazılı olarak bildirilen, 4 Haziran Perşembe günü yani yarın 11.00-13.00 saatleri arasında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna gerçekleştireceğimiz çalışma ziyaretini tekrar hatırlatmak isterim. Bahsi geçen inceleme ziyareti için yarın saat 10.30'da TBMM Halkla İlişkiler Binası turnikeleri önünden hareket edecek araçlarla çıkacağız ve oradaki incelemelerimize de devam edeceğiz ve yine, bir sonraki hafta cuma, cumartesi, pazar, pazartesi olmak üzere hem Kahramanmaraş'ımızda hem de Şanlıurfa'mızda konuyla ilgili gereken çalışmalarımızı yapıp ilgili şahısların bilgilerine müracaat edecek ve Komisyonumuz çalışmalarını bu şekilde sürdürecektir.

Yine bu toplantımızda bundan sonraki toplantılarla ilgili çalışma takviminde sizlerin o anlamda önerilerini de alacağız. Bu konudaki, bu olayla ilgili partnerlerin veya değişik dinlenmesi gereken, ziyaret edilmesi gereken kamu kurum ve kuruluşlarının, STK'lerin, derneklerin, vakıfların, sendikaların buna benzer görüşmeleriyle ilgili belli çalışmaları da sizlerden isteyeceğim.

Evet, ben görsel basınıma teşekkür ediyorum ve hemen sunumlardan başlamak üzere çalışmalarımıza başlamak istiyorum. Yazılı basın devam edebilir. Görsel basından yine dinleyenler de değerlendirebilir, özellikle bir mahzurun olmadığını da ifade etmek isterim.

Evet, şimdi, ben sözü Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk'e devrediyorum.

Hocam, buyurun lütfen.

## III.- SUNUMLAR

1.- Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgisayar Teknikleri ve İletişim Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanı Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk'ün, Türkiye'de ve dünyada sosyal medya kullanım yaşı ve oranları, çevrim içi riskler, ebeveyn gözetimi, öğretmen gözetimi ve okul iklimi ile önerileri hakkında sunumu

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Herkese merhaba.

Sayın Komisyon Başkanım ve Komisyon üyelerimiz; Profesör Doktor Emel Baştürk ben, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Bilgisayar Teknikleri ve İletişim Teknolojileri Ana Bilim Dalı Başkanım. Medya ve gazetecilik alanında çalışıyorum ama yaklaşık on beş yıldır dijital zorbalık ve çocukların çevrim içi dünyadaki hakları üzerine çalışmalar yürütüyorum. Size bugün biraz dünyadan ve Türkiye'den istatistikler derlemeye çalıştım. "Türkiye'de güçlü olduğumuz ve daha eksik olduğumuz alanlar nelerdir"e dair bir resim çizerek buradan da sonuç ve öneriler kısmına katkıda bulunmayı hedefledim. Umarım verimli bir çalışma olur.

Hepinize kolaylıklar diliyorum.

Beş tane temel başlık belirlemiştım. Türkiye'de ve dünyada sosyal medya kullanım yaşı ve oranları. Çünkü önemli sorun alanlarımızdan bir tanesi ekran süresiyle ilgili alan. Türkiye'de çocuklar çok yoğun biçimde sosyal medya ve internet kullanıyorlar. İkincisi, çevrim içi riskler. Üçüncü başlığım ebeveyn gözetimi. Çok önemli konulardan bir tanesi ve ben Türkiye'de bunun biraz ihmal edilen bir alan olduğunu düşünüyorum. Dördüncüsü, öğretmen gözetimi ve okul iklimi yani zorbalık karşıtı okul iklimini nasıl oluşturabiliriz ve sonuçta da öneriler kısmıyla tamamlayacağım.

Dünya nüfusunun çok büyük bir bölümü dijital dünyaya dâhil olmuş durumda. 5 milyarın üzerinde insan internet kullanıyor. Bunu söylememizin nedeni şu: Dijital dünya yüz yüze iletişimden çok daha riskli bir ortam. Biz siber zorbalık için de söyleriz yani evet, sokaklar, oyun alanları belki çok güvenli alanlar olmayabilir ama dijital dünya çok büyük bir popülasyonla çocuklarımızın ve gençlerin karşılaşabildiği devasa bir alan ve Türkiye'de de çocuklar bu dünyaya küçük yaşlardan itibaren dâhil oluyorlar.

Türkiye'deki rakamlara gelirsek, TÜİK'in verileri var. Ki şunu da belirtelim: 2013 yılına kadar çocukların çevrim içi dünyadaki davranışlarına ilişkin çok fazla verimiz de yoktu ama bu tarihten sonra TÜİK verileri bunları da kapsamaya başladı ki bu önemli bir şey. Biz veriye ulaşmakta zorlanıyorduk açıkçası, hani Türkiye çapındaki verilere ulaşmakta zorlanıyorduk. Türkiye'de 6-15 yaş arası çocukların yüzde 90'ından fazlası dijital dünyaya dâhil olmuş durumdadır, internet kullanıyorlar, hatta düzenli biçimde internet kullanıyorlar. Yine aynı yaş grubunun, 6-11 yaş grubunun yüzde 66'sı da sosyal ağlarda hesaba sahip ya da bir şekilde sosyal ağlara, sosyal ağ platformlarına erişebilir durumdadır. 11-15 yaşına geldiğimizde bu oran çok hızlı artıyor, yükseliyor, yaklaşık yüzde 80'lere ulaşıyor ki biliyorsunuz, Türkiye'de sosyal ağlara dâhil olma yaşını işte 15 yaşa çıkaralım tartışmaları vardı ki normalde yasal sınır öncesinde de 13'tü ama biz yıllardır bu yaşın altındaki çocukların zaten sosyal ağlarda olduğunu biliyorduk.

Burada yine bence ihmal edilen alanlardan biri de platform sahiplerinin yani dijital sosyal ağ üreticilerinin de burada yeterince sorumluluk almadığının da altını çizmek isteriz. Biliyorsunuz, Meta'nın kurucusu Zuckerberg, TikTok'un kurucuları Amerikan Parlamentosunda defalarca savunmaya çağırıldılar ve çocukları dijital ortamda koruyamadıkları için özür dilediler ve hâlâ da korumamaya devam ediyorlar. Özellikle bazı platformlar çocuklar açısından oldukça risk teşkil etmeye devam ediyor.

Platform kullanım tercihlerine baktığımızda YouTube çok yoğun olarak kullanılıyor, özellikle 6-11 yaş arası daha küçük çocuklar YouTube'da çok fazlaca içerik izliyorlar. Yani siz de kendi çevrenizde gözlemliyorsunuzdur diye düşünüyorum. Yani YouTube'daki bu videolar, işte kutu açma oyunları, "kid influencer" dedikleri çocuk influencerler, makyaj videoları, oyun videoları, çizgi filmler vesaire çok -tırmak içinde- zararsızmış gibi görünen... Ebeveynler bunları zararsız görüyor, çok küçük yaşlardan itibaren YouTube'da bunları izlemeye başlıyorlar. Süreyi çok uzatmamak için ben sadece başlık başlık geçeceğim ama tartışırız. YouTube içerikleri, özellikle de çocuklara yönelik olduğu da söylenen içerikler hiç masum içerikler değil; bu da ayrı bir tartışma konusu. Yani işte çocukları tüketime yönlendiriyor; güzellik, beden algısı üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratıyor; çok küçük yaşlardan itibaren çocuklar kendi bedenlerinden hoşnut değiller yani şiddet boyutunu bir tarafa bırakalım, kendilerini güzel bulmuyorlar. Estetik ameliyat yaptırmak isteyen çocukların yaşı 13-14 yaşa inmiş. Tıp fakültesindeki hoca arkadaşlarım söylüyorlar, sürekli bir sağlık sorunu uydurarak burun ameliyatı yaptırmak isteyen çocuklar olduğundan söz ediyorlar; bu tür etkileri de var. İşte, Instagram 2'nci sırada, TikTok çok yoğun kullanılıyor Türkiye'de de.

Sosyal ağ kullanım süresine de bakarsak iki saat kırk dakika civarı, dünya ortalaması sınırlarında yani biz biraz daha da hatta bu sınırı zorluyoruz süre konusunda da.

Çevrim içi risklere bakarsak -yani herhâlde konuşmamın başından beri anlamışsınızdır benim tavrımı- sosyal ağlar çocuklar için tasarlanmış alanlar değil, çocuklar için her zaman risk teşkil ediyor bazılarının isimleri çocuk olsa da. Yaş sınırlaması da o yüzden dijital ortamda gündeme gelen bir şey. Biliyorsunuz, Avustralya başladı, İngiltere hâlâ tartışıyor, onların gündeminde önemli bir yer tutuyor çünkü dijital ortam çocukları kötü niyetli kişiler tarafından temas edilebilir hâle getiren bir alan. Tabii ki hep kötü demiyoruz. Hani ben iletişim bilimleri uzmanıyım yani "Bu alanları kapatalım, çekip gidelim." gibi bir argümanım yok elbette. Bizim hedefimiz, amacımız bu, buraları nasıl güvenli hâle getirebiliriz.

Riske en açık olan yaş aralıklarına bakarsak bence önemli bir veri bu. Çocuklar dijital ortama daha 6-11 yaş döneminde başlıyorlar dedik ya, bu alanlara giriyorlar. Bu yaşlar çocukların aslında bu ortamda en savunmasız olduğu yaşlar. Araştırmalar da bize bunu göstermiş. Mesela, bu yaş grubunda dijital ortamda bulunan çocukların sadece yüzde 10'u dijital riskler konusunda kendilerine güvendiklerini söylemişler ya da ebeveynlerimden daha becerikliyim demişler. Yani, bakın, sadece yüzde 10'u. Kendilerini koruyamayacak olan yüzde 90'lık bir kesim var ve onlar dijital ortamdalar, bu alana erişebilir durumdadır. Yaş büyüdükçe tabii ki dijital okuryazarlık becerileri biraz daha artıyor. İşte, 11-13 yaş aralığına geldiğimizde yüzde 55 olmuş kendini güvende hissettiğini söyleyenler. 14-16 yaşa geldiğimizde de yüzde 78'e ulaşıyor, burası önemli. Şu tablo üzerinden konuşursak bu veri bence kıymetli, benim de sahada gözlemediğim şey şu: Daha küçük yaşlarda çocuklar, evet, daha korumasızlar; işte 13, 14, 15 yaşlara doğru geldiğimizde daha bilinçli hâle geliyorlar. Türkiye'de çocukların dijital okuryazarlık becerisiyle ilgili çok büyük sıkıntılarımız yok. Aslında çok becerikliler, ebeveynlerinden daha becerikliler, özellikle 13 ve 14 sonrası için söylüyorum, bu konuda yeterince donanımlılar. Ama bizim toplumdaki uygulamamız şu: Biz, küçük yaştaki çocukları kontrol etmiyoruz. Ebeveyn gözetimi 6-11 yaş arasında çok düşük çünkü ebeveyn şey zannediyor yani çocuğum çizgi film izliyor. Bu, ne kadar zararlı olabilir ki? Çocuk ergenliğe doğru geldiğinde, ergenlik sorunları ya da çatışmalarla birlikte işte okul, sınav stresi, LGS sınavı, şu bu, bunlar devreye girdiğinde ebeveyn internette bir gözetim uygulama eğilimi gösteriyor ama bu geç kalınmış bir gözetim oluyor çünkü çocuk zaten ergenliğe geldiği için tam da çatışmaya meyilli bir yaş, öncesinde de hiçbir ekran süresi vesaire gibi bir sınırlama konulmamış olduğu için çatışmanın en büyük ölçüde yaşandığı alan burası.

İnternet kullanımı ve risklerle ilgili birkaç şey söyleyeceğim. 2012 yılında Avrupa Birliği raporlarında Türkiye düşük kullanım, biraz risk ülkesi olarak tanımlanıyordu. Biz de diyorduk ki: İnternet kullanım oranlarını tabii ki artırmamız lazım. Bu, aynı zamanda bir sosyal hak, sosyal eşitlik anlamında da önemli bir şey. Bugün geldiğimiz noktada Türkiye yüksek kullanım, yüksek risk ülkesi olarak tanımlanıyor. Şunu söylemek isterim: İnternet kullanımının artışı eşittir riskin artışı anlamına gelmez. Biz böyle düşünmüyoruz çünkü Avrupa Birliği ülkeleri arasında yüksek kullanım, düşük risk ülkeleri var yani interneti yoğun kullanıyorlar ama çok da büyük ölçüde risklere maruz kalmıyorlar. İşte, bunun yolu nereden geçiyor? İşte, dijital okuryazarlık becerileri ve burada tartışacağımız önerilerden geçiyor. Yani bizim hedefimiz yüksek kullanım, düşük risk ülkesi olabilmek.

Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı bir araştırmada -çok güncel bir araştırma, ortaokul ve lise öğrencileri arasında yapılmış- çocuklar demişler ki: Dijital alan şiddetin en çok gözlemlendiği birincil ortam. Bakın, yüz yüze riskleri bile geçmiş artık yani çocuk okulda bir kavgaya karışmaktan ya da bir arkadaşı tarafından okul ortamında zorbalanmaktan endişe etmiyor, dijital ortamda kendisinin risk altında olduğunu gözlemlemiş. En önemli tehdit olarak da gizlilik ihlallerinden söz etmişler yani kendi fotoğraflarını işte paylaşırsa vesaire gibi.

Riskleri şöyle sıralarsak, araştırmalarda öne çıkan riskler: Siber zorbalık, siber taciz -benim uzun yıllardır çalıştığım alan budur zaten- cinsel içerikli riskler, kişisel bilgilerin kötüye kullanılması, yabancılarla iletişime geçilmesi, yanlış bilgi, dezenformasyon -bu konuda çocuklar üzerinde çok yeterli çalışmamız yok- bağımlılık, aşırı internet kullanımı, nefret söylemi ve agresif davranışlar gibi riskler söz konusu çevrim içi ortamda.

Türkiye'de siber zorbalık tablosuna bakarsak, Sayın Komisyon üyelerimiz, şunu söylemek istiyorum: Biz akademide aslında bu konuyu çok çalışıyoruz. Yani bizim bilimsel veri konusunda çok büyük sıkıntımız yok ama en önemli sıkıntımız yani bir akademisyen olarak söylüyorum, daha merkezî, bütüncül araştırmaların eksikliği. Yani hocalarımız lokal, küçük küçük bölgesel araştırmalar yapıyorlar çok sayıda ama biz bunlardan böyle kümülatif sonuçlar çıkartmak konusunda biraz yetersiz demeyeyim ama biraz daha geride kalıyoruz sanıyorum, resmin bütününe görmekle ilgili sıkıntımız var.

Ben ve arkadaşlarımız 2013 yılında Türkiye'de siber zorbalık konusunda TÜBİTAK destekli bir araştırma yürüttük. Bu araştırmayı başlatmak ya da bunu yapmak istememizin sebebi de biraz önce söylediğim gibi, siber zorbalık konusunda çok sayıda araştırmacının olması ama Türkiye'ye dair bütün resmi görebileceğimiz bir verinin bulunmamasıydı. Biz 7 bölgede, Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinde ortaokullarda 7'nci ve 8'inci sınıf öğrencileriyle hem anket çalışması hem de yüz yüze görüşmeler yaptık bu ortamda ne gibi risklerle karşılaştıklarını anlamak için ve bizim o dönemde gördüğümüz bugünkü rakamlarla da çok örtüşüyor. Her 5 çocuktan 1'i Türkiye'de siber zorbalığa maruz kalıyor. Kurban, zorba ya da seyirci pozisyonundan yani üç farklı pozisyonunda söz ederiz biz. Yine şöyle oranlar var: İşte en fazla zorbalığın görüldüğü il İstanbul çünkü kullanım oranı yüksek, en düşük il de o zaman için Gaziantep olarak belirlenmişti. Öğrencilerin yüzde 7,5'u da hem mağdur hem de zorba pozisyonunda siber zorbalığa dâhil oluyorlar. Yani bu ne anlama geliyor? Çocuklar önce zorbalığa maruz kalıyorlar dijital ortamda, bu konuda hızlı bir müdahale olmadığında, kendilerine bir destek göremediklerinde onlar da zorbaya dönüşüyorlar yani mağdur olan zorbalık yapıyor ve bir süre sonra -ben okullarda yaptığım çalışmalarda hep bunu gördüm- "Kim mağdurdur, kim zorbaydı, olay nerede başladı"yı anlayabilmemiz ve çözüm üretebilmemiz çok daha zorlaşıyor. O nedenle, özellikle okul ortamında öğretmenlerin durumu gözlemleyip hızlıca hem zorbaya hem mağdur olana nasıl destek verecekleri konusunda bir yol haritasının çizilmesi çok önemli çünkü geç kalındığında, biraz önce söylediğim gibi, mağduriyet de artıyor, hatta başkaları olaya dâhil oluyor.

Yine, biz araştırmamızda "siber zorbalık" diye sorduğumuzda, çocukların 5'te 1'i demiştik ya, zorbaca davranışları sıralayıp da sorduk, çapraz sorularımız vardı yani "siber zorbalık" dediğimizde oran düşük çıkıyordu ama davranışları sıraladığımızda oran çok yükseliyordu. Yani bu ne anlama geliyor? Çocuklar "zorbalık" kelimesinin farkında değiller ama bunu hem yapıyorlar hem de buna maruz kalıyorlar aslında. Mesela ne gibi? Çocukların yüzde 55'i "Küfür içerikli mesajlar gönderilmesine ben maruz kaldım." diyordu. "Ben yaptım." diyenlerin oranı da yaklaşık yüzde 40 civarındaydı. Yani farkındalıkla ilgili bir eksiğimiz var. Küfür içerikli mesajlar gönderiyorlar, dalga geçiriyorlar, birbirlerine lakap takıyorlar ve hatta bunu da normalleştirmiş durumda bir kısmı. Yani küfür zorbalık olarak görmüyor. Yani "Zorbalık mı diyorsunuz?" "Hayır." diyor. Ama "Ben biriyle dalga geçtim, küçük düşürücü ifadeler kullandım." ya da "Bana kullanıldı." diyor.

Yine, bizim Sinan Aşçı'yla yapmış olduğumuz 2015-2023 yılları arasında Türkiye'de siber zorbalıkla ilgili yayınlanmış 54 tane makaleyi biz kapsam araştırmasına tutarak yani bir analize dâhil ederek buradaki sonuçları daha bütüncül olarak değerlendirmeye çalıştık. Burada gördüğümüz sonuç şu: Ergenlerin işte yüzde 32'den fazlası siber zorbalık mağduru, yüzde 25'in üzerinde çocuk zorbalık yaptığını söylemiş; ortaokul ve lise düzeyinde yapılan araştırmaları derledik. Bizim için burada çarpıcı olan nokta şu: Yaklaşık yüzde 45 oranında da siber zorbalığa tanık olanlar var. Biz buna seyirci etkisi diyoruz. Bakın, çocuklar zorba ya da mağdur değiller ama tanık oluyorlar. Okullarda özellikle zorbalığa tanık olan öğrencilerin nasıl güçlendirilebileceği ve bu zorbalığı nasıl durdurabilecekleri konusunda eğitim almaları ya da bilgilendirilmeli kısmı burada bizim için önemli oluyor yani bunun etkisini söyleyeyim. Biz buna seyirci etkisi diyoruz; biraz daha uzun bir konu, belki soru olursa tartışırız bu seyirci etkisini.

Diğer risklere baktığımızda Avrupa'daki rakamlar da burada. Bu arada ben Word dosyası olarak da daha geniş bir metni sizlere sundum, arkasında kaynakçası da var daha geniş merak edip görmek isterseniz diye, slaytında biraz daha özet sunuyorum.

Siber suçlarda radikalleşme; bu da önemli sorun alanlarından bir tanesi. Avrupa Birliği ve UNICEF raporları özellikle buna dikkat ediyor. Çocukların belli dijital oyunlarda dijital suçlara yönlendirilebildikleri -ki bizim son yaşadığımız olaylarda da buna ilişkin durumlar tespit edilmişti hatırlarsanız- bazı oyun topluluklarında ideolojik yönlendirme ve radikalleşme süreçlerine maruz kalabildiklerini görüyoruz. Radikalleştiriliyorlar ya da bazı suç örgütleri bu oyun platformları üzerinden çocuklara erişim sağlayabiliyorlar. Bu da önemli risklerden bir tanesi.

Ebeveyn gözetimiyle ilgili birkaç tespitte bulunmak istiyorum. Türkiye'de de yine bununla ilgili yapılmış araştırmalar var ama dağınık biçimde. Ben, bir tanesinden hareketle birkaç tespitte bulunacağım. Ulusoy ve Bostancı'nın yaptığı araştırma. Şöyle bir analiz yapayım ben: Araştırma diyor ki: "Ebeveynlerin yüzde 55'i çocuklarının sosyal medya kullanmaya başlamasına ilişkin bir yaş sınırlaması belirlemediklerini söylemişler." Tabii, keşke Türkiye çapında yapılmış bir araştırma olsa bizim için çok daha sağlıklı bir veri

sağlar. Yüzde 55'i bir yaş sınırı belirlemediğini söylemiş. Yine yüzde 38'i 7 ila 9 yaşındaki çocuklarının dijital ağlarda olduklarını söylemiş yani dijital ortamda. Yüzde 35'i 10-12 yaş aralığındaki çocuklarının yine dijital platformlarda var olduğunu söylemiş. Şurası bence önemli; küçük yaşta sosyal medya kullanımı oranının yüksekliğine karşılık katılımcıların yüzde 71'i bu ortamın güvenli bir ortam olmadığını söylemişler. Ne demek istediğini anlatabiliyorum sanıyorum. Yüzde 55'i bir yaş sınırı belirlemediğini söylüyor ama buna karşın çok büyük bir çoğunluğu diyor ki: "Bu ortam güvenli bir ortam değil." Fakat bu çalışma bize şunu söylemiyor: Türkiye'deki çalışmalarda böyle bir eksiklik var. Nedeni anlamıyoruz biz, veri var da ortada, şimdi, asıl soru bu, ben bu soruyu soruyorum. Peki, bu orandaki ebeveyn neden çocuğuna rehberlik etmiyor ya da edemiyor? Mesela, bence bunu anlamaya ihtiyacımız var çözüm konusunda. Yani anne babaların neye ihtiyacı var, çocuklarına gerçekten dijital ortamda rehberlik edebilmek için nasıl bir desteğe ihtiyaçları var? Ki bence gerçekten desteğe ihtiyaçları var, okullarda, sahada gözlemlediğim şey budur. Günümüz ebeveyni bu dijital dünya konusunda çok çaresiz ve bugünkü ebeveynlik geleneksel ebeveynlikten farklı. Mesela, ben de 2 çocuk annesiyim, biz geleneksel dünyada çocuklarımızı büyütürken kendi anne babalarımızdan destek alabiliyorduk. Yani "Çocuk ateşlendi, ne yapayım?" "Çocuk okula başladı, ne yapayım?" gibi, benim annem biliyordu bunu ama benim annem TikTok'u bilmiyor ki. "Benim çocuğum TikTok'ta çok vakit geçiriyor." dediğim zaman benim annem babam bana destek olabilecek durumda değil. O yüzden dijital dünyanın anne-babaları daha çaresizler, ne yapacaklarını bilmiyorlar. Beni gördüklerinde hep "Hocam, bu internet çok tehlikeli, engellemek istiyoruz ama bir şey yapamıyoruz." diyorlar. Bence Türkiye'de çocukların becerileri konusunda çok büyük eksiklerimiz yok ama yetişkin eğitimi bence önemli gündem konularımızdan biri olabilir yani naçizane, benim altını çizerek önermek istediğim şey bu. Yetişkin eğitimi kısmı önemli. Bunu yerel yönetimlerle yapabiliriz yani merkezden yapabilirler, çok mümkün, ebeveyn okulları gibi. Ama şundan muzdarip olduğunu söylemek istiyorum: Aslında her kurum kendince bir şey yapıyor, mesela, BTK yapıyor, Aile Bakanlığının yaptığı çalışmalar olduğunu biliyorum, yerel yönetimler yapıyor, bazılarını hatta biz takip edemiyoruz bile. Fakat burada bir eş güdüm sağlanırsa, hani, böyle bir yol haritası -biz de bilsek ne yapılacağını- belki bir rehber kitap mı oluşturulur, işte, atılacak adımlar konusunda uzmanların görüşleri alınarak böyle daha merkezden bir şey olursa bence iş biraz daha kolaylaşacaktır.

Evet, ebeveyn gözetimini toparlayayım. Özellikle yaş ilerledikçe ebeveyn gözetimi konusunda çocuklar çok isteksiz oluyorlarmış. Siber zorbalığın davranışsal sonuçları konusunda -yine bizim araştırmamızdan hareketle bir veri paylaşacağım- çocuklara sorduk, dedik ki: "Siber zorbalığa maruz kalırsanız ne yaparsınız?" Buna "davranışsal sonuç" diyoruz. Demişler ki: "Çevrim içi içeriği engellerim, çevrim dışı görünüm." Yani teknik anlamda becerileri var, fena değil. "Okul arkadaşşıma söylerim." diyorlar 3'üncü sırada. Aileye söylemek 4'üncü sırada geliyor. Çocuklar bir zorbalık yaşadığında ya da dijital ortamda bir sorunla karşılaştığında anne-babalarına söylemek istemiyorlar. Tablomuzun sonuna doğru inersek, lütfen, bakın, "Öğretmene söylemek." seçeneği neredeyse en altta yer alıyor. Çocukların yalnızca yüzde 15'i "Öğretmenime söylerim." demiş. Neden acaba çocuklar öğretmenlerine söylemek istemiyor?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu çocukların tümü okula devam ediyor mu?

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Efendim?

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu çocukların tümü okula devam ediyor mu?

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Evet, evet, okul ortamında yaptığımız çalışma bu.

HASAN ARSLAN (Afyonkarahisar) - Siber zorbalık okulda değil de evde daha çok karşısına geldiği içindir diye düşünüyorum, okulda ulaşamaz.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Evet, uzun süre öğretmenlerimiz de böyle yaklaştı, çocuklar da genellikle "Öğretmenim bu konuda bir şey bilmiyordur." diyor ya da "Bana destek olamaz." diyor. Ama işte, dediğim gibi, belki okullarda da öğretmenler bu konuda ne yapacaklarını öğrenciye de açıkça iletirlerse... Eğitim bilimlerindeki hocalarım daha iyi anlatacaklar, ben kendi alanımın sınırını geçmek istemem ama zorbalıkla ilgili farkındalık çalışmalarının yürütüldüğü okullarda çocuklar "Öğretmenime söylerim." seçeneğini daha çok işaretliyorlar çünkü öğretmen anlatmış, demiş ki: "Böyle bir şey var, başınıza gelirse gelin, şunları yapabiliriz, bunları yapabiliriz." diye ama hiç duymamışsa okul ortamında tabii ki öğretmene gitmek istemiyor. Görüşmelerde sorduğumuzda "Neden gitmek istemiyorsunuz?" diye, diyorlar ki: "Olay büyür, öğretmenim beni anlamaz." Hatta, bir öğrencinin sözü hiç aklımdan çıkmaz, "Ben dijital oyun oynarken zorbalık yaşadım." desem, öğretmenim 'Niye oynuyorsun? Oynama.' der." diyor. Şimdi, bu cevabı alacağını bildiği sürece çocuklarımız yetişkinleri rehber olarak görmüyorlar, görmek istemiyorlar "Telefonumu elimden alırlar, tablet kullanmamı, oyun oynamamı yasaklarlar." diyorlar. Alacağı karşılığın bu olduğunu düşündüğü için çocuklar aslında dijital ortamda daha da yalnız kalıyorlar. Biz onlara rehberlik ettiğimizi zannederken onları yalnızlaştırıyoruz.

Okul ve öğretmenlerle ilgili araştırmalar... Yine, bu konuda çok sayıda araştırma var; öğretmenlerin farkındalık düzeyi vesaire ama eksik olan noktamız şu: Bire bir sahada -ki son olaylarda maalesef biz bunu gördük- öğretmenler çocuğun zorbalığa meyilli olduğunu gözlemleyebiliyorlar. Burada da bir sorunumuz yok. Gerçekten farkındalık düzeyleri yüksek. Hele son dönemde yani bir on yıl öncesinde, evet, öğretmenler diyordu ki: "İnternet kullanımı evde olan bir şey, neden benim sorumluluğumda olsun?" Böyle bir kafa karışıklığı vardı ama son dönemde gerçekten farkındalıkları çok yüksek ama ne yapacakları konusunda biraz elleri kolları bağlı gibi duruyor.

Yine, bir araştırmanın sonucundan hareketle şunu söyleyeceğim: Ne gibi zorluklarla karşılaşılıyor öğretmenler müdahale ve çözüm konusunda? Ebeveynlerin iş birliğine istekli olmaması önemli sorunlardan bir tanesi. Beni de okullarda seminerlere davet ediyorlar, "Hocam, dijital zorbalık anlatır mısınız." diye, ebeveyn gelmiyor gerçekten, çok az veli görüyorsunuz okulda, bunu dinlemeye bile gelmiyorlar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bununla ilgili bir veri var mı elinizde? Mesela, siz bir üniversitenin akademisyenisiniz ve bu konuda araştırma yapan birisiniz ve ebeveynlere özel olarak bu konuyu anlatıyorsunuz, ebeveynlerin niye gelmediğine dair bir veri var mı elinizde? Acaba, işte mi, mesaideler mi, gelemiyorlar mı ya da gelmiyorlar mı? Bu, önemli çünkü.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Yani bende istatistiki bir veri yok, saha gözlemimi söyleyebilirim, genellikle devlet okullarında, hani, daha alt sosyoekonomik düzeydeki velilerde anneler gelir, gerçekten, çok iyi niyetle, çırpınarak çocuğuna destek olmaya çalışır, babaları zaten çok az görürsünüz. Akşam saatlerinde yapsak bile çoğu çalışıyordu. Özel okullarda, daha sosyoekonomik düzeyi yüksek olan okullarda da ebeveyn zaten her şeyi biliyordu -pardon, yani gerçek fikrimi söyleyeceğim- genelde öyledir, baba mühendistir, şudur, budur, genelde biliyordu, o yüzden az gelirler ama dediğim gibi, ben daha çok daha alt sosyoekonomik gruplardaki okullara gittiğimde veli katılımının daha yüksek olduğunu gördüm ama orada da ebeveyn gözetiminde -tabii ki anne-babanın iş birliği çok önemli, biz ebeveynlikte "takım çalışması" deriz- anne de bazen tek başına yeterli olamayabiliyor, bunu söyleyebilirim. Yani çoğu velide galiba "Çocuğu okula verdim, okul artık beni buraya çağırmasin." gibi bir anlayış oluşmuş. Yani gözlemim, söyleyebileceğim bu kadar.

Evet, dijital platformları yeterince tanımamak bir sorun alanı olarak çıkıyor. Mesela, TikTok'u bilmiyor ya da oyun platformlarını bilmiyor öğretmen. İşte, Discord, işte, Roblox gibi oyunlardan söz ediyoruz, öğretmen bilmiyor, haklı olarak da bilmiyor. O yüzden dedik, belki yetişkin eğitimi, öğretmenleri de dönem dönem bu konuda bilgilendirirsek kendilerini "update" edebilirler. Kanıt toplama süreçlerini bilmiyorlar çok fazla. Çocuk zorbalığa maruz kalıyor ama bu kanıt içerikleri siliyorlar. Bu yollara çok hâkim değiller. Hukuki sınırlar konusunda belirsizlik var. Yine, çevrim içi olayların okul sorumluluğuna girip girmediğinden çok emin olmadıkları için çözüm konusunda zorluklarla karşılaştıklarını söylemişler.

Siber zorbalık Türkiye'de bir sorun olarak karşımızda. Eksik alanları söyleyeyim, ben sözlerimi toparlıyorum yani görüşlerimi de iletmıştim zaten. Öğretmenlerin okul ortamında karşılaştıkları baş etme yöntemleriyle ilgili daha çok veriye ihtiyacımız var. Sayın Komisyon üyemiz sordu ya mesela "Ebeveynler neden katılmıyorlar?" diye, bazı konularda çok fazla verimiz yok. Öğretmenler pratikte ne yaşıyorlar ve hangi adımları atıyorlar ama çözüm alamıyorlar? Bunlarla ilgili çok fazla verimiz yok.

Evet, neler yapıyorlar? Yine, ebeveyn gözetimiyle ilgili kapsayıcı, daha betimleyici çalışmalara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum ebeveynlerin dijital okuryazarlık becerileri konusunda.

Burasının konusu mudur bilmiyorum ama ihmal edilen alanlardan bir tanesi çocuk "influencer"lar mesela, sosyal ağlarda çok gördüğümüz ve paylaşan ebeveynlik. Yani daha çocuk dünyaya gözlerini açar açmaz sosyal ağda kendisine bir hesap açılıyor ve anne-baba bunun üzerinden para kazanmayı hedefliyor, giderek çok yaygınlaşıyor. Bununla ilgili bir düzenlemeye, çocuğu koruyacak bir şeye, düzenlemeye ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.

Ve son olarak da benim en çok önemseydiğim şey; merkezî, tekrarlanan ve uzun soluklu uygulama ve araştırmalara ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum çünkü biz akademide veri olmadan sorunu tespit edemeyiz. Aynı bir doktor gibi yani nasıl röntgen istiyor sizden, tetkik istiyor -ki hastalığa teşhis koyabilsin- veri olmadan sorunu tanımlayamıyoruz ve yol haritası çıkaramıyoruz. Daha böyle merkezî ve daha uzun soluklu uygulamaların ve araştırmaların bizim için yol gösterici olacağını düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, biz teşekkür ediyoruz.

Bütün sunumları dinledikten sonra arkadaşlarımız sorularını soracaklar veya katkılarını söyleyecekler.

Ama bu arada Latif Bey de hacca gidip geldiği için bir hurma ikramı oldu. Kendisine hem teşekkür ediyoruz hem de Allah kabul etsin diyoruz.

Sonradan gelen arkadaşlarımız oldu, Beritan Hanım gibi, onların da geçmiş bayramlarını tebrik ediyoruz.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Teşekkür ederiz Başkanım.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Şimdi Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbul Hocamıza sözümü devrediyorum.

Hocam, buyurun.

2.- Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbul'un, güvenli okul ortamı, dijital ortamlarda karşılaşılan olaylar, bu olayların nedenleri ve önlemesi için yapılması gerekenler ile okullardaki şiddet olaylarını önlemek için alınabilecek önlemler hakkında sunumu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Sayın Başkanım, değerli komisyon üyeleri, kıymetli hazırun; öncelikle Türkiye'nin böyle önemli bir gündeminde bir bilim adamı olarak, bir akademisyen olarak bizleri de buraya davet ettiğiniz için teşekkür ederiz. Karınca kararınca bizim de bir görevimiz, bir faydalı bir fikir sunabilirsek, en ufak bir katkımız olabilirse bundan memnuniyet duyarız. Her türlü yardıma bundan sonraki süreçte de katkı sağlamaya hazır olduğumuzu arkadaşlarım adına da söylemek isterim.

Şimdi, tabii ki bu Komisyon önemli bir görev yapıyor çünkü bu olaylar dünyada oluyordu, Türkiye'de de olmaya başladı. Bunun sebeplerine baktığımız zaman, bizim geleneklerimizde hani bu tür şeyler çok yoktu ama artık bu dijital süreç bizim geleneklerimizi de maalesef değiştirmeye başladı. Çünkü ister istemez çocukları biz kendi istediğimiz şekilde, bir ortamda tutamıyoruz yani başka bir dünyada yaşamak durumunda kalıyorlar. Benim sunumumda şimdi 3 hocamızla birlikte benzer konulara değineceğimiz için biraz binişlilik olabilir. Önceden bir rol paylaşması olmadığı için tekrar etmemeye çalışacağım, tekrar edersek de peşinen özür dilemiş olayım.

Şimdi, tabii ki genel anlamda baktığımız zaman, akademik olarak bizim yaptığımız çalışmalar çok kıymetli, akademik seviyede ancak bunların topluma yansımaları maalesef çok akademik düzeyde kaldığı için çok faydası olamıyor. Yani bunu bir suç olarak, hata olarak söylemiyorum da yaygınlaşması gerekiyor. Yani farklı bir dilden bir araştırma sonucunu bir ebeveyn inceleyemeyebilir ya da gündeminde olmayabilir ama bizim bunu ebeveynin ya da işte, halk tabiriyle, avamın da anlayabileceği şekilde, bir şekilde iletmemiz gerekiyor. Burada da bu tür yöntemlere de ihtiyaç olduğunu düşünüyorum.

Şimdi, güvenli okul ortamı... Yansındaki şekilde baktığımız zaman, okul ne kadar güvenli olursa ebeveynin, öğrencinin, yetişkinin, çocukların diğer davranışlarına da bu yansıyor. Yani kötü bir okul olursa, disiplin olmayan, kontrol olmayan, bu, öğrenciyi

otomatik olarak yine öğrenciler tarafından arkadaş, akran zorbalığı ya da akran davranışı, akran birlikte çalışması vesaire yoluyla etkiliyor. Yani bu şekilde onu anlatmak istedim.

Şimdi, buradaki bu sunuyu hazırlamam üç amacı var. Birincisi, dijital ortamlarda karşılaşılan olayları ve nedenlerini bilimsel olarak anlamak. Bize görevlendirilen yazıya baktığımızda da "Akademisyen olarak acaba bu nasıl oluyor, bununla ilgili neler söyleyebilirsiniz?" anlamında birinci amacımız bu diye düşündüm.

İkincisi, bu tür olayları önlemek için ne tür bir erken uyarı ya da farkındalık olabilir; bunların üzerinde durmak gerektiğini düşünüyorum.

Üçüncüsü de bu Komisyonun da kuruluş amacı olan okullarda yaşanan bu şiddet olaylarını kaynağı ne olursa olsun nasıl önleyebiliriz, ne tür önlemler alabiliriz; biraz bunlardan bahsetmek için, böyle bir amaçla hazırladık.

Şimdi, baktığımız zaman "Bu olaylar ne kadar sık yaşanmaktadır?" diye bir soru sorarsak dünya genelinde bazı ülkelerde olmasına rağmen çok nadir ama Türkiye'de son dönemde Urfa ve Kahramanmaraş'ta bu olayları büyük boyutuyla gördük; ufak tefek olaylar mutlaka oluyordur ama yani toplumun dikkatini çekecek derecede bu 2 ilimizde olan olaylar maalesef toplumu hem derinden üzdü hem de kaos gibi bir etki yarattı. Yani bir yanda "Bu nasıl olabiliyor, neden kimse önlem almıyor?" gibi sorgulamalara maalesef sebep olmak durumunda kaldı. Şimdi, okullarda bu tür hareketleri, bu tür işlemleri yapan çocukların çoğunun 14-18 yaş arası veya okuldan atılmış, eğitime devam edememiş eski öğrenciler olduğu görülüyor yapılan incelemelerde ya da literatürde diyelim. Tabii ki bunun tek sebebi yok, birden fazla faktörün birleşiminden oluşuyor yani sadece disiplin, sadece sosyal medya, sadece dijital ortam değil, olayın birçok faktörü olduğunu da bilmemiz gerekiyor.

Yine, okulda şiddet acaba neden olur? Şiddetin ana nedenlerini ifade etmek anlamında şöyle bir şekil üzerinde izah etmeye çalıştım. Üç ana başlık içerisinde şiddet kaynakları oluşabiliyor; bunlardan bir tanesi aile içi iletişim yoluyla yani ailedeki iletişimin iyi ya da kötü olması, yeterli, yetersiz olmasıyla ilgili olabilir. Okul ortamı elbette etkiliyor çünkü evde çok uslu olan bir çocuk okulda çok yaramaz ya da disiplin dışı hareketler yapabiliyor. Bir üçüncü neden ise sosyal medya veya "dijital ortam" dediğimiz ortamlar çocuğu şiddete itebiliyor. Bunun nedenlerine devam edersek, işte, uzun süreli birikim ve intikam hissi yani gençte, çocukta kronik akran zorbalığı veya dışlanma bu nefreti ya da kötü davranmayı oluşturabiliyor. Aşağılanma, reddedilme, disiplin cezası "Haksızlığa uğradım." algısı ve kin birikimi, kamuya açık intikam veya intihar ritüeli. Şimdi bu konuları çok özet geçiyorum çünkü bizim alanımız psikolojik, sosyolojik açıdan değil, biz daha çok dijital ortama yoğunlaşmak için buradayız. Diğer konularda zaten daha önceki Komisyon toplantılarında -Başkanımız da ifade etti- psikolojiden, sosyolojiden hocalarımızın eminim sunumları oldu ve bilgi vermişlerdir. O yüzden, o konularda -hocam da bahsetti- biz kendi uzmanlık alanımızla ilgili önerilerimizi sunarsak daha etkili olur diye düşünüyorum. İşte, ruh sağlığı ve travma yine bu şiddeti, okuldaki olumsuz durumları yaratan sebeplerden biri. Tedavi edilmemiş depresyon, anksiyete, aile içi şiddet, ihmal, istismar, çocukluk döneminde yaşanan ve yetişkin sağlığını derinden etkileyebilen potansiyel travmatik olaylar olabilir, dürtü kontrol bozukluğu sorunları. Çoğu failde intihar eğilimi yüksek, en son olan olaylarda da işte, o sebep olan gençlerden birisinin de böyle bir özelliği vardı hepinizin bildiği gibi.

Silaha erişim. Maalesef bu çok önemli, Türkiye'de de bununla ilgili okulla ilişkilendirmek şart değil yani birçok kaza ya da istenmeyen durumlar, sürekli izlediğimiz, şahit olduğumuz olaylardır. İşte, polis memuru olabilir ya da kişinin özel beylik tabancası olabilir; bunlar kontrol altında tutulmadığında evde bir genç varsa ya da yetişkin varsa buna merak amacıyla ya da farklı amaçlarla eriştiğinde kötü sonuçlar olabiliyor. Aile bireylerine ait ruhsatsız silahları söyledik. Silahlara erişim olmasaydı bugüne değin gerçekleşen bu eylem gerçekleşmeyebilirdi. Gerçekten belki ailelerde bunu olsun diye yapmıyorlar ama en ufak bir dikkatsizlik bu kötü sonuçlara sebep olabiliyor.

Yine, hocam da bahsetti, sosyal medya etkisi, bu da önemli etkenlerden bir tanesi. Dijital etkiler ve olaylardan etkilenme, şiddet içeren oyunlar ve içerikler, önceki olay ve saldırıların taklit edilmesi, sosyal medyada ün arayışı. Biliyorsunuz, gençler iki rolü birlikte götürüyorlar yani bir okuldaki normal davranış rolü, bir de eğer sosyal medya ya da dijital ortamlarda bir etki altında kalmışsa çocuğun büründüğü rolü biz bilemiyoruz yani gangster mi, katil mi, yoksa böyle elinde silah herkesi tarayan birisi mi, yoksa herkese iyilik yapan bir melek mi; yani nasıl bir rol üstlendiğini... Hepinizin bildiği gibi birçok oyun var yani çocukları intihara sürükleyenden çocuklara böyle farklı roller büründüren oyunlarla çocuklar çok vakit geçirdiklerinde normal hayatı unutup bu rollerle hareket ediyorlar. Bu çocuk sosyal medyada belirtilen sürelerin kat kat üzerinde vakit geçirdiği zaman okula geldiği zaman bu çocuk normal davranmıyor, herkese farklı şekilde, herkesi öldürebileceği, herkesi etki altında bırakabileceği gibi bir hisse kapılıp normal olmayan davranışlarda bulunabiliyor. Yine, tehditlerin açık veya kapalı gruplarda paylaşılması da sorun oluşturuyor, siber zorbalık, suç ifşası anlamına geliyor bunlar.

Birkaç cümleyle ülkemizdeki spesifik olaylardan bahsederek işte, eğitim sistemindeki dışlanma hissi, silah dolaşımı -bahsettik- oyun ve sosyal medya bağımlılığı -hocam da bahsetti- ailelerin bu konuda hem bilinçsiz hem de kontrol edememe zorlukları ya da işte, ihmal ya da farkındalıklarının az olmasından kaynaklanan bir sürü sebep sayabiliriz. Çocukları yani oyunla ya da internet ortamında ya da sosyal medyada, işte, dijital ortamlarda vakit geçirdiğinde sokakta oynamaktan daha iyi bir alışkanlık olarak görüp "Bir zararı yok, çocuk oturuyor, işte, bilgisayarda araştırma yapıyor ya da faydalı şeyler görüyor." diye düşünüyor olabilir. Hâlbuki çocuk keşke sokakta oynasa, sokak daha az tehlikeli olmaya başladı, daha doğrusu dijital mecra sokaktan daha tehlikeli durum arz etmeye başladı çünkü ebeveynin kültür seviyesi, eğitim seviyesi ne olursa olsun sokakta onu gözlemleyebiliyor ama dijital ortamda bunu gözetleyemeyecek derecede bilgisiz ya da ilgisiz ya da farkındalığı düşük diyebiliriz.

Yetersiz rehberlik ve psikolojik desteği az olan okullarda ya da aile eğitim düzeyinin düşük olduğu okullarda, kalabalık nüfuslu okullarda kontrol zorlaşmakta. Okulların bulunduğu semtin olumsuz etkileri. Bunların hepsi Türkiye'de etken, olabilecek olaylara yol açabilecek.

Yine, bunlara devam edecek olursak -bunları kısa geçeyim- gencin aile ve sosyal çevresi, bu da çok etken.

Şimdi, asıl konumuza gelecek olursak -slaytım çok uzun değil, o yüzden sabırlarınızı çok zorlamak istemem- çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları riskler anlamında neler söyleyebiliriz? Dijital teknolojiler, hepimizin bildiği gibi, çocukların öğrenme, sosyalleşme ve oyun oynama biçimlerini kökten değiştirerek hayatlarının ayrılmaz bir parçası hâline gelmiş. Bu dönüşüm gelişimsel



fırsatlar sunsa da çocukların nörobilişim gelişimleri, sosyoduygusal düzenleme becerileri ve fiziksel sağlıkları üzerinde ciddi riskler barındırmaktadır, özellikle ekran süresinin artması ve dengesiz internet kullanımı çocukları çeşitli çevrim içi tehlikelere karşı savunmasız bırakmaktadır. Küresel bazda gelir düzeyi, coğrafi veya kültürel farklılıklar fark etmeksizin günümüzdeki çocukların çok büyük bir çoğunluğunun dijital cihazlara yani akıllı telefon, tablet, bilgisayar ve internete doğrudan erişebilmesinde artış gözlenmektedir; Hocam da istatistik rakamlarını verdi, Türkiye'de de bu artışı gözlüyoruz. Bu evrensel durumun günlük hayattaki karşılıkları şunlar: Yeni bir sosyalleşme alanı; çocukların arkadaşlarıyla buluşma, oyun oynama ve iletişim kurma şekilleri değişti. Fiziksel sokakların yerini dijital platformlar ve çevrim içi oyunlar aldı. Bilgiye ve eğitime sınırsız erişim; eğitim materyallerine, ödevlere ve her türlü bilgiye internet üzerinden kolayca ulaşılabilirliği yani hem iyi yönleri var hem kötü yönleri var. Önemli riskler ve bağımlılık anlamında da ekran süresinin artması, dijital zorbalık, zararlı içerikler, obezite, uyku bozuklukları, dijital bağımlılık gibi ciddi fiziksel ve psikolojik riskleri de evrensel bir sorun hâline getirmektedir. Tabii ki bu gerçeklik, çocukları sadece dijital tehlikelerden korumakla kalmayıp onların dijital dünyadaki haklarını gözetken ve bilinçli dijital vatandaşlar olmalarını sağlayan koruyucu politikalarının önemini de artırmıştır yani bütün ülkeler "Bu zararlı boyutları nasıl faydalı hâle getirebiliriz?" şeklinde toplantılar yapıyor, kararlar alıyor devlet seviyesinde, okul seviyesinde çünkü herkesi rahatsız eden bir durum.

OECD verilerine göre 15 yaşındaki çocukların yüzde 98'i internet bağlantılı bir akıllı telefona sahip. Türkiye'de ise 10 yaşındaki çocuklarda akıllı telefon sahipliği oranı -bu istatistik bir iki yıllık, çok eski sayılmaz- yüzde 29,1 iken 15 yaşındaki çocuklarda bu oran yüzde 91,5'a çıkıyor yani aradaki farka dikkat çekmek isterim. Bir yanda 15 yaş kritik bir yaş, bu yaşta gençler sosyal medyada çok vakit geçirdikleri gibi, ellerindeki imkânlar da daha fazla. Kullanım yoğunluğu incelendiğinde, yine OECD ülkelerinde 15 yaşındaki gençlerin en az yarısı haftada otuz saat veya daha fazla dijital cihaz kullanmakta, Türkiye'de bu oran yüzde 60 seviyesindedir. Sağlık otoriteleri tarafından önerilen günlük iki saatlik eğlence amaçlı ekran süresi sınırı gençlerin büyük bir çoğunluğu tarafından maalesef aşılmakta.

Şöyle bir tablomuz var, bahsettiğim şeyler, bunu geçmek istiyorum. İşte, içerik riskleri, temas riskleri, davranış riskleri gibi oranlar var burada da ve örnek davranışlar var. Dokümanı zaten sizlere de göndermiş olduk.

Bu olumsuz etkileri de müsaadenizle geçeyim, önlemlere geleyim, hem zamanı etkili kullanmak açısından, bunlardan hocam da bahsetti zaten.

Şimdi, biliyorsunuz, bu olaylar bütün okullarda oluyor, etrafımızda oluyor, bütün ailelerde oluyor. Burada önemli olan, bunları fark ediyor olmak yani buna dikkat çekiyor olmak, çocuktaki, ergendeki, gençteki normal olmayan, anormal davranışın farkına varmak ve bir an önce bu büyümeden, bu çocuk bağımlılık seviyesine gelmeden, bunu fark edip bununla ilgili tedavi, teşhis yöntemine geçmek. Maalesef Türkiye'de aileler -hepimiz, kendimiz de aileyiz- bunu bir hastalık olarak kabul etmiyorlar yani çocuğun dijital bağımlılığının tedavi edilmesi gereken bir hastalık olduğunun farkında değiller. "Bununla ilgili doktora mı gidilir?" ya da "Bunlarla ilgili ne yapılabilir ki?" gibi sorular sorabiliyorlar. Yani, nasıl insan başka sağlık sorunlarında doktora gidiyorsa, gitmek zorunda kalıyorsa... Psikolojik rahatsızlıklar bile daha Türkiye'de yeni yeni kabul gördü. Yani birçok insan eskiden psikoloğa gittiğini saklardı, yine, hâlen öyle. Yani, acaba başka bir hastalığı mı var anlamında gizli gizli gidiyordu ama şu anda psikolojik rahatsızlıkta insanlar bir hastalık gibi bir psikoloğa gidip danışabiliyor. İşte, dijital mecradaki bu olayları izleyip çocuktaki, ergendeki bu davranış bozukluğunu da zamanında teşhis etmek gerçekten çok önemli. Bu konuda biraz farkındalığımızın düşük olduğunu söylemek istiyorum. Bunlar ne olabilir? Bazılarını not ettim, şiddet içeren konuşma ve yazılar. Yani, çocuk durup dururken böyle çok şiddet konuşuyor ya da işte bir yerlere yazı yazıyor, böyle içinde bir şey var, bunu dışa vurmaya çalışıyor. Bu arkadaşları, çevresinde olabilir, aile içerisinde farklı ortamlarda iken olabilir. İşte, silah, bomba, intikam gibi fantezilerle uğraşıyor. Yani, durup dururken bu tür şeyleri gündem ediyor. İşte, gençler, hepiniz bilirsiniz, uçak modellerine mesela çok meraklılar, uğraşırlar. Şimdi, uçak modeliyle uğraşan bir gençte bir sakınca göremeyiz ama bombayla, işte, silahla uğraşan biri için herhâlde normal düşünmeyiz. Dolayısıyla bunların arkasındaki hikâyeyi öğrenmek lazım. Bu genç, oğlumuz, kızımız niye böyle bir şeyle uğraşıyor? Yani bunun sonucunu, çevresini, kimlerle geziyor, kimlerle arkadaşlık yapıyor, hani, bunları da inceleyerek belki önlem alabiliriz. Ani içe kapanma veya aşırı öfke patlamaları, yine, bunlar da bir uyarı olarak algılanabilir. Okula karşı kin besleme, okula gitmek istemiyor. Okulda, işte, arkadaşlarıyla sıkıntılar yaşadığını anlatıyor ya da anlatmasa da bunları siz görüyorsunuz, başka arkadaşlarından belki öğrenebiliyorsunuz ya da öğretmeninden, okuldaki davranışından belki bilgi sahibi olabiliyorsunuz. Yakın çevresinde arkadaşlarına "Bir şey olacak." ve benzeri gibi duyguları ifade etme, hani böyle bir olay olacaktı gibi sürekli tenakuz içerisinde davranışlar göstermesi de erken uyarı anlamında dikkate alınması gereken hususlardan biri diye düşünüyorum.

Şimdi, çözüm yollarına gelince birkaç slaytlık çözüm önerileri var, onlardan bahsedip sunumumu bitirmek istiyorum. Şimdi, çözüm önerilerini genel ve özel olarak ikiye ayırdım, iki gruba sınıflandırdım. Genel çözüm önerilerini daha çok hani devletin, işte, kurumların ele alabileceği önlemler olarak düşünebiliriz. Diğerlerini daha dar kapsamlı, okul kapsamında, aileler, öğretmenler kapsamında yapılacak şeyler olarak düşünebiliriz.

Genel çözüm önerilerine baktığımızda dijital risklerle mücadelenin amacı teknolojiyi yasaklamak değil riskleri yöneterek çocuklar için güvenli bir dijital ortam inşa etmek olmalıdır. Bu kapsamda alınabilecek önlemler şunlar olabilir: Yasal çerçeveler anlamında tasarım yoluyla güvenlik ilkesinin zorunlu kılınması, yaşa uygun filtreler veya çocuk dostu şikâyet mekanizmalarının oluşturulması. Tasarım yoluyla güvenlik nedir? İsterseniz bir iki cümleyle açıklamaya çalışayım. İşte, çocukların kullanımına sunulan yazılımların -her türlü yazılım olabilir ya oyun da olabilir, başka bir şey de olabilir- tasarımında birtakım önlemleri, güvenlik önlemlerini sonradan değil de tasarımında, baştan düşünerek bunları dizayn etmek. Yani bu bir kültür, bir şey geliştirdiğinizde... Şöyle bir örnek verebiliriz: Filmlerde falan yine, RTÜK'ün ortaya koyduğu, işte, 7 yaş, 12 yaş gibi böyle uyarılar var hani onun gibi, bu işte aile, internet filtresi var BTK'nin yaptığı hani onun gibi çocuklara göre, yetişkinlere göre böyle bir sınırlandırma; tasarım yönüyle güvenlik bunu ifade ediyor.

Bir başka husus, eğitim ve farkındalık anlamında da dijital vatandaşlık ve medya okuryazarlığının temel müfredata entegre edilmesi. Yani kötü bir mecra var ama çocukların bunun farkında olarak kullanmaları daha akılcı. Yani bu açıdan da birçok çocuk, genç kendiliğinden öğreniyor. Yani neden? Tablet, bilgisayar, akıllı telefon, bunlara erişmesi; çocuk yaştan itibaren bir de aile ve

ebeveynlerin çocukları ağlamasını diye bunu eline oyuncak olarak verdiklerini de düşünecek olursak çocuk oradan... Hatta birçok aileden duyarsınız, telefonlarının ayarını dahi çocuklarına yaptırırlar "Şuna bir bak, bunu bir ayarla, bana bir mesaj gelmiş..." Neden? Kendileri yani bunu zor olarak düşünür ya da çocuklar daha meraklı, bu işleri yaptıkça da hani "Bunu ben biliyorum." işte, övgü alma gibi bunları bilerek değil de duyma veya başkalarından görme yoluyla kullanıyorlar. Bu aslında doğru bir yöntem değil ama bunların eğitimini vererek yani bir telefonda neler yapılması lazım, işte, bunu kullanırken nelere dikkat etmesi lazım, dijital mecradaki tehlikeler neler olabilir, günlük yaşadığımız olaylardan örnekler... İşte, Sayın Komisyon üyelerimiz, yetişkinleri bile biz tutamıyoruz, dolandırılıyorlar, farkındaysanız, çocuklara ne diyelim? Yani yetişkin insanları dahi "Savcıyım, hâkimim." diye arayıp -yani hipnotize yoluyla ya da başka yöntemlerle- binlerce lira dolandırıyorlar değil mi? Dolayısıyla çocukların belirli insanlar tarafından yönlendirilmesi, kötü yola itilmesi çok kolay. Hani yetişkinler bunu yaptıktan sonra çocuklara bir şey deme hakkımız yok. Ebeveyn rehberliğinden bahsettim. Erken müdahale, yine, biraz önce bahsettiğim konu, yani bu tür şeyleri fark edip devlet olarak, kurumlar olarak, okul olarak önlem almamızda fayda var.

Hızlı çözüm önerilerinden bahsedecek olursak bunlar da her okulda tehdit değerlendirme ekibi, yani her gün, işte, bununla ilgili acaba ne tür bir olay oldu, küçük büyük fark etmiyor, yani bunların not edilmesi, bunların bir kaydının tutulması... Neden? Çünkü bu olaylar yaşandıkça tecrübe oluşuyor. Yani önceden olmayan bir olay hakkında bir hüküm yürütemeyiz. Dolayısıyla, bütün her şeyin, en ufak bir şey de olsa bunların bir ekip tarafından her gün not edilmesi ve zararlıysa önlem alınması gerekiyor. Akıllı telefon, saat, tablet ve benzeri internete entegre cihazlara okulda erişim sınırı getirilmeli. Birçok öğretmen, müdür arkadaşla birkaç gün içerisinde görüştüğümde hep bunlarla ilgili şikâyetlerini söylüyorlar. Yani öğrencilere eğer illaki telefon verilecekse, amaç iletişimse böyle akıllı telefonda ziyade dokunmatik telefonların kullanılabileceğini... Çünkü bu saatleri, telefonları çocuklar internete bağlanmanın dışında başka amaçla da kullanıyorlar, bununla ilgili erişim getirilebilir.

Güçlü rehberlik ve ruh sağlığı hizmeti; okul öğrenci sayısına oranla rehber öğretmen ve psikolog sayısı artırılmalı çünkü bazen bir okulda bir PDR öğretmen oluyor, onu da üniversite tercihi "Nereyi tercih edeyim?" anlamında kullanıyorlar. Hâlbuki rehber öğretmenin görevi o değil. Yani okulda duygusal ya da sosyolojik birtakım sorunlar yaşayan öğrencilerle ilgilenmesi gerekiyor ama o başka şeyle ilgileniyor. Bir de ilgileneneği öğrenci sayısı çok fazla olunca çok önemlilerle belki ilgilenmek zorunda kalıyor.

Giriş güvenliği, silah dedektörü, turnike gibi polis gözetiminde ya da güvenlik görevlisi gözetiminde okula girişlerle ilgili sanıyorum Millî Eğitim Bakanlığı da geçtiğimiz birkaç gün içerisinde böyle bir karar aldı. Okullara turnike kurulacak ve geçişler kontrollü olacak yani silahtır, zararlı birtakım şeyler çanta içerisinde getirildiğinde en azından fark edilebilir diye.

Okul-aile iş birliği; aile öğrenciyle ilgili olumsuz durumu okula bildirebilir. Okul buna ilişkin, işte, psikologdan, rehber öğretmenden destek alıp en azından yani biraz önce bahsettiğim erken uyarı anlamında yani aile bir şey yapamıyorsa bile çocuktaki olumsuz bir durumu okula bilgi vererek bu çocuk hakkında hani, ileride olabilecek herhangi bir duruma karşı önlem almalarını sağlayabilir.

Dijital okuryazarlık ve zorbalıkla mücadele programı yaygınlaştırılıp sık sık uygulanmalı ve okul sınıflarında, öğrenci gruplarına konularla ilgili farkındalıklarının artırılması -duvar gazetesi hazırlattırılabilir, seminer olabilir- bu konuda sınıfın, okulun farkındalığının artırılması gerekir. Nöbetçi öğretmen, rehber öğretmen, okul yönetimi ve güvenlik her gün olayları izlemeli ve olumsuz durumlara ilişkin önlem almalı. Problemlı öğrencilerin aileleriyle rehber öğretmen, okul idaresi eş güdümlü çalışıp problem büyümeden çözüm yolu bulmalı. Okullardaki sınıf başkanlarının eğitilerek akranlarındaki olumsuz davranışları ilgililere bildirmelerinin sağlanması etkili bir önlem olabilir. Biraz önce bahsetmişim, yani öğrenci dostu şikâyet çünkü biliyorsunuz gençler birbirini şikâyet ettikleri zaman bu çok kötü bir durum oluşturduğu için kimse bu riske girmiyor ama sınıf başkanına böyle bir görev verilirse ve bunun da onun görevi olduğu bildirilirse en azından bazı önemli olayları getirebilir, haber edebilir; bu da bir yol olarak düşünülebilir, benim aklıma gelen. Rehber öğretmen, öğretmenler ve okul yöneticileri, mümkünse veliler; dijital ortamlar, sosyal medya, siber zorbalık ve benzeri güncel konularda çocukların karşı karşıya kaldıkları olumsuz durumlara ilişkin eğitilmeli ve farkındalıklarının artırılması sağlanmalı.

Son söz olarak çocukların dijital dünyada karşılaştıkları riskler sadece bireysel değil toplumsal bir halk sağlığı ve güvenlik meselesidir. Hükümetler, eğitimciler, ebeveynler ve teknoloji sağlayıcılar iş birliği içerisinde hareket ederek çocukların dijital dayanıklılığını artıracak bütüncül politikaları hayata geçirmelidir. Bu olaylar aşılmaz değil, mutlaka önlenabilir. Erken müdahale çok önemlidir. Olay olmadan önce müdahale hayatı kurtarır, tek çözümü yok. Birden fazla ve çok boyutlu koordinasyon ve önlem şarttır. Bu, ortak bir toplum meselesidir; gören, duyan, şüphelenen herkesin sorumluluğu bulunmaktadır.

Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Halil İbrahim Bey Hocam, çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi ben sözü Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihî Temelleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Selman Tunay Kamer'e devrediyorum.

Hocam, buyurun.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Sayın Başkanım, Selman Hocam hazırlığını yaparken bir iki cümle eklemek isterim hocamın sözlerinden sonra.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Beritan Hanım, özellikle ebeveyn iş birliği üzerine konuştuğumuzda hocam da şuna dikkat çekti: Ebeveynler dijital bağımlılığın bir uzman desteği alınması gereken bir sorun olduğunu kabul etmekte zorlanıyorlar; bizim yaşadığımız sıkıntılardan bir tanesi bu gerçekten. Öğretmen bunu veliye bildirdiğinde de ya da bir zorbalık durumunu bildirdiğinde de genelde tepkisi "Benim çocuğum yapmaz." şeklinde oluyor. Sizler de çok tanık olmuştunuzdur ve dijital bağımlılığı da herhangi bir bağımlılık gibi görme farkındalığına henüz sahip değiliz. Mesela, geçenlerde Amerika'da 12 yaşında bir çocuk oyun konsolunu babası elinden aldı diye onu tabancayla vurarak öldürdü. 12 yaş civarıydı, babasının hayatına son verdi çünkü

bir madde bağımlılığı gibi oyun konsolunu elinden aldığınızda çocuk agresifleşiyor, bir yoksunluk durumuna geçiyor ya da cep telefonunu elinden aldığınızda agresifleşiyor. O nedenle ben konuşmamda söylemişim; mesela yetişkinlerin, ebeveynin bu konuda eğitilmesi, farkındalığının artırılması konusunun bence tekrar hocamın sunumuyla da birlikte altı çizilmiş oldu.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyoruz, sağ olasınız.

Evet, Hocam, buyurun.

3.- Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitimin Felsefi, Sosyal ve Tarihî Temelleri Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Selman Tunay Kamer'in, okullarda meydana gelen olaylar, çocukların dijital ortamlarda karşılaştıkları riskler ile olumsuz etkileri ve çözüm önerileri hakkında sunumu

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Kıymetli Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, hocalarım farklı boyutlarıyla anlatmaya, izah etmeye çalıştılar ama ben özellikle bir hikâyeyle başlamak istiyorum aslında izniniz olursa, şunu vurgulamak istiyorum: Ben eğitim sosyoloğuyum, uzmanlık alanım dijital kültür; sosyal medya, yapay zekâ, akran zorbalığı, siber zorbalık yine alt çalışma alanlarım arasında. Ben Hatay Dörtüollu'yum, annemin çocukluğumda, hep gözümün önüne gelen şöyle bir olayı var: Annem evde çiçek beslerdi -ki Anadolu'da her yerde çiçek beslenir- çiçek hafif solduğunda onun yönünü çevirirdi annem veya güneşe doğru getirirdi çiçeği veya hafif dinlenmiş bir su koyardı ki birazcık daha canlansın diye; olmadı, güneşe koyardı -ki biraz güneş alsın- hatta zaman zaman mutfağa girdiğimde onunla sohbet ettiğini görürdüm yani çiçeğin canlandığını düşünürdü onunla sohbet ettiği zaman bir canlı olarak.

Şimdi, geldiğimiz durumda aslında biz çocuklarımıza zaman ayırmıyoruz ebeveynler olarak yani şöyle bir durum var, bizim Türk toplumu olarak son zamanlarda en büyük özelliklerimizden bir tanesi bu olmaya başladı: Hemen toplumsal bir olay olduğunda bununla ilgili bir suçlu arıyoruz, suçluyu buluyoruz, o suçu ona atıyoruz, vicdanen rahatlıyoruz, bilinçaltımızdan olayı atıyoruz ve gündemimizden düşüyor, rahatlıyoruz. Sorun çözülüyor mu? Çözülüyor.

İzniniz olursa bir hikâye daha anlatacağım. Dönemin birinde bir yerde, bir köyde kazan kaynıyormuş. Kazanın altına odunu atıyorlar, ateş harlandıkça belli bir dönem sonra halk korkmaya başlamış "Ya, bu ateş patlıyor, kıvılcımlar üzerimize geliyor hatta bu ışıktan gece rahatsız oluyoruz. Bunu acaba söndürsek mi?" diye zaman zaman konuşuluyormuş. En sonunda, o köyün ileri gelenleri toplanıp bununla ilgili bir karar almak için bir araya gelmişler, ateşin başında toplanırken herkes sorunlarını dile getiriyormuş, diyorlarmış ki: "Bunu yapaım, şunu yapaım." En sonunda hiçbir şey yapmadan tekrar kalkıyorlarmış. Bir gün böyle, iki gün böyle, birkaç gün sonra herkes birbirine homurdanmaya başlamış "Ya, bunun çözümü ne olacak?" diyorlarmış, o diyor ki "Ahmet Bey yapsın." öbürü diyor ki "Mehmet Bey yapsın." bu diyor ki "Benim sorunum değil, köyün muhtarı ilgilensin." Şimdi, şunu söylemek istiyorum: Sorun belli mi burada, köyde? Ateşten herkes olumsuz bir şekilde etkileniyor ama çözümü herkes birbirinin üstüne atıyor "O yapsın, bu yapsın." diye.

Şimdi, bu dijital risklerle ilgili de aslında birçok şeyi biliyoruz, hocalarım affına sığınarak yani ebeveynlerin belli konularda eksik bilgileri olduğunu söylüyor, ben katılmıyorum buna. Örneğin, vermiş olduğum seminerlerde soruyorum, diyorum ki "Kripto borsayla ilgilenen kaç kişi var?" salonun yarısı el kaldırıyor. Belki diyebilirsiniz ki ekonomik kaygılarla kripto borsasıyla ilgileniyorlar. Ebeveynlere "Sosyal medya hesabı olmayan var mı?" diyorum. Aile Bakanlığının birçok eğitimlerine -yani Türkiye genelinde hemen hemen 6 il kaldı gitmediğim, her ile gittim- gittim, eğitimler verdim. Orada sorduğumda sosyal medya hesabı olmayan yok, evde tableti ya da telefonu olmayan zaten hemen hemen yok hatta herkesin birkaç tane sosyal medya hesabı var. Dijital riskleri biliyorlar mı? İnanın, gerçekten biliyorlar ama az önce anlattığım, hikâyenin başında anlattığım, annemin o çiçekle ilgilenmesi gibi maalesef ilgilenmiyoruz yani çocuğumuza daha iyi bir gelecek sunmak adına daha çok para kazanma hevesiyle çocuğa ayrılan zaman maalesef azalmaya başladı. Çocuğun akıllı cihazını alıyoruz, çok iyi RAM'li ya da ekran kartı çok yüksek olan bir bilgisayar alıyoruz, çok güzel bir koltuk da alıyoruz, belli dijital oyunları da alıyoruz hatta övünüyoruz, diyoruz ki: "Çocuğumuz teknolojiyi bizden daha iyi kullanıyor." Ama gelinen noktada onu yapayalnız bırakıyoruz. Hatta "Yetim Vakfı" diye bir kuruluş var -bilenleriniz olacaktır- onların güzel bir kavramı var, "dijital yetim" diye bir kavram oluşmaya başladı yani çocuklarımızı tek başına ortaya atıyoruz, orada -az önce hocalarım da ifade ettiler- yetişkinlerin dahi üstesinden gelemediği birçok sorunla karşı karşıya kalıyorlar. Elbette bu, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş okul saldırılarının altındaki tek neden dijitalleşme değil ama büyük bir etken. Bu kesin yani bu, net bir şekilde ortaya zaten birçok veriyle konmuş durumda. Burada şunun altını çizmekte yarar var kıymetli katılımcılar: Dijitalde, özellikle oyunlarda... İnternette aslında size bir oyun gösterecektim, hâlâ aktif bir oyun. Ben şunu savunuyorum burada, özellikle dijital oyunlara biraz daha az değinildi, değinilmeyen konulara özellikle temas etmeye çalışacağım. Oyunlarda ciddi anlamda şiddet içerikleri var ve şöyle bir şey var: Şiddeti siz önce görüyorsunuz, içselleştiriyorsunuz, benimsiyorsunuz, sizden bir davranış hâline dönüşüyor, sonra onu uygulamaya başlıyorsunuz ve dijital oyunlarda şiddet gerçekten görülüyor, sonra televizyonda, konvansiyonel medyada ya da ailede ya da yakın çevresinde, arkadaş ortamında bu şiddetin nasıl yapıldığı görülüyor, çocuk gözlemliyor, sonra içselleştiriyor ve onu davranış hâline getiriyor. Biraz önce hocalarım da dile getirdiler, buna herhangi bir ceza verilmeyince çocuk -zaten ergenlik döneminde, 12 ve 18 yaş arasındaki çocuklarda bu eğilim çok fazla maalesef- ergenliğin getirmiş olduğu kendini ispat etme durumuyla da birleştiriyor yani dijital ortamlarda öğrenmiş olduğu birçok içeriği gerçek hayatta somutlaştırarak aktif hâle getiriyor.

Burada ben bir şeyin daha altını çizmek istiyorum: Komisyonumuzun asıl amacı, anladığım kadarıyla, okul saldırılarıyla ilgili belli önlemlerin veya tespitlerinin yapılması. Şimdi, okul güvenliği ve okul şiddeti farklı şeyler, bunun özellikle altını çizmek istiyorum ben. Okuldaki polise ya da diğer tedbirlerin alınmasıyla ilgili faaliyetler... Çünkü şöyle bir şey var: Benim de 2 kızım var: Birisi liseye gidiyor, 15 yaşında; birisi 7 yaşında.

Şimdi, bu olayı gerçekleştiren kim, özellikle Kahramanmaraş olayına baktığınızda? Sınıfında beraber okuduğu, hatta kantinde birlikte yemek yediği, belki aynı servise bindiği kişi gerçekleştiriyor; okula bir terör saldırısı gerçekleşmedi. Dolayısıyla o

çocuğun bunu yapmasının altında yatan nedenler neler? Elbette, bu, tüm topluma mal edilemeyecek kadar toplumsal bir olay olmadı ama burada şunu söylüyorum, bunu söyleyince çoğu insan bana kızıyor ama örneğin, sadece Şanlıurfa olayı olmuş olsaydı, ölüm gerçekleşmediği için bunu biz birkaç gün konuşup unutacaktık ama ölümlü bir şey olduğu için Maraş'ta "Her şerde bir hayır vardır." deniyor ya, dolayısıyla bu, gündeme getirildi. Yani "iyi oldu" gibi bir ifade kullanmak istemiyorum, kesinlikle beni yanlış anlamayın; söylemek istediğim, en azından toplumsal olarak farkındalık oluşturdu bu olay yani bunun ciddi anlamda bir problem olduğu ortaya çıktı.

İzninizle bir şeyi daha ifade etmek istiyorum: 2006 yılında, Hüseyin Çelik'in Millî Eğitim Bakanı olduğu dönemde bir açıklaması var. Telefon sapıklığı lise öğrencileri üzerinde yoğun bir şekilde yapılmış, bununla ilgili 2006 yılında Komisyon kurulmuş. Bakın, dijitalleşmeyle ilgili zaten olaylar geçmiş hayatımızda da var, yoğun bir şekilde konuşmuşuz, gündeme getirmişiz, devletimiz bununla ilgili ciddi önlemler almış, bir şeyler yapılmış ama bu, geliyor diyordu zaten, bunun izleri, özellikle dijitalde ayak izleri çok çok önemli.

Eğitim ve güvenlikle ilgili İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Aile Bakanlığı ve Türkiye Belediyeler Birliğinin ortak bir projesi kapsamındaki yürütme ekibinde de çalıştım projenin. Orada okul güvenliğiyle ilgili birtakım çalışmalar gerçekten yapıldı, şu an kullanılan hatta okulun sınıflandırılmasıyla ilgili "güvenli okullar" "birinci öncelikli" "ikinci öncelikli" diye yazılım yapan ekibin başında ben vardım hatta yani iyi şeyler yapılıyor ama burada net bir şekilde ortaya koymamız gereken önemli şeyler var.

Ben birinci olarak şunu söyleyeyim: Koordinasyon eksikliğimiz var. Özellikle bu olay olduğunda... Şunu söyleyelim: Okul saldırısı değil de örneğin, bu bir camiye saldırı ya da bir iş merkezine saldırı olsaydı -genç yaşta çocuklar- o zaman okuldaki güvenliği tartışacak mıydık? Ciddi bir soru işareti bu. Yani okula geldi çocuk, arkadaşlarına bu şiddeti uyguladı. Bunun altında yatan sebepleri de incelemek lazım. Burada özellikle kültürel boyutuna önem vermek istiyorum ben. Ömer Ket ve İsa Aras Mersinli'nin olayında, burada çocukların belli sinyaller verdiği net bir şekilde ortaya konmuştu yani "Ben geliyorum." dedi, Ömer Ket de aynı şekilde, okulun sosyal medya hesabına "Şu saatte geliyorum." dedi. Hatta hoş olmayan cümlelerle o ifade yazıldı ve okul ekibi tarafından, okul yönetimi tarafından görüldü ama bununla ilgili herhangi bir şey yapılmadı. Sebebi ne? İstanbul Erkek Lisesinde benzer durumlar olmuştu hatırlanacağı üzere. Okula birçok şikâyet geldi, okula şikâyet geldi ama okul yönetimi okulun adının kirlenmemesi adına "Kol kırılır, yen içinde kalır." mantığıyla -bizim toplumumuzdaki en büyük kültürel sözlerden bir tanesi- dışarıya aktarmadı. Benim kızım da Kastamonu'da fen lisesinde okuyor, fen lisesinde de bu siber zorbalık ya da akran zorbalığı gibi ciddi olaylar oluyor ama maalesef kendi içerisinde kapatıyorlar. Zaman zaman değerlendiriyoruz yani illa ölümcül bir olay mı olması gerekiyor bunun gündeme gelmesi için?

Şimdi, burada benim somut önerilerim olacak yani olan hikâyesinden ziyade. İzninizle slaytta da onu göstereyim. Yani burada devlet güzel bir aksiyon aldı -burada altını çizelim- özellikle yetkililer hemen sosyal medya platformlarında kapatılması gereken, özellikle Telegram gruplarının kapatılması yani belli grupların yasaklanması ya da Ömer Ket'e bazı destek açıklamaları yapan kişilerin sosyal medya hesaplarından o kişilerin tespit edilmesi, o bildirimlerin ortadan kaldırılmasıyla ilgili çalışmalar somut bir şekilde yapıldı, burada hakkını da verelim.

Şimdi, benim burada "koordinasyon eksikliği" dediğim olayda özellikle "dijital denetleme kurulu" diye bir kurulun oluşturulmasını öneriyorum ben. Neden böyle bir şey öneriyoruz? Örneğin, televizyonlarda bir program çıktığı zaman öncelikli olarak editör bunun Türk aile yapısını bozup bozmayacağıyla ilgili ön bir inceleme yapıyor, çok kapsamlı olmasa da veya bunun herhangi bir kişiye itibar suikastı gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceği konusunda birtakım incelemeler yapıyor işini başarılı yapıyorsa. Eğer bunu yapmıyorsa ne yapıyor? RTÜK bununla ilgili bir yayın kısıtlaması getiriyor, değil mi? Çok iyi yapıyor, yapmıyor; onu ben bilemem ama dijitalleşmeyle ilgili dijital denetim kurulu gibi bir yapılanma maalesef yok. Burada BTK'nin üzerine gidiliyor, savcılık bir karar alıyor, savcılık kararı BTK'ye geldiği zaman o platformun bant daraltılması, kısıtlanması ya da o içeriğin kaldırılmasıyla ilgili iş ve işlemleri yapması isteniyor ama proaktif önleyici hizmetlerin yapılması noktasında özellikle Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı -hem Emniyetin hem Jandarmanın- siber devriyeler atıp belli durumları tespit ediyor ama savcılığa bildirmeden bir iş ve işlem yapamıyorlar, en büyük problemlerden bir tanesi de bu. Dolayısıyla dijital denetleme kurulu gibi bir kurulun oluşturulması ve gerçek zamanlı bir izlemenin gerçekleştirilmesi, bildirim sistemlerinin, erken tespitlerinin, müdahale protokollerinin ve -günümüzde yapay zekâyı her şeyde kullanıyoruz zaten- yapay zekâ araçlarıyla izlenmesi ve analizlerinin yapılması veya tüm sistemin entegre edilmesiyle ilgili çalışmalar yapılabilir.

Bir diğer somut önerilerimden bir tanesi oyunlar. Oyun derecelendirme... "Şiddet içerikli" diyoruz "İslamofobik içerikler var." "LGBT propagandası yapıyor." diyoruz "Kültürümüze uymuyor." diyoruz. Dolayısıyla, belli oyun şirketleri var, ekrana da şu an yansıttım yani PEGI -İngilizcesini söylemeyelim- ve ESRB dedikimiz; biri Avrupa, diğeri Amerika menşeli oyun derecelendirme kuruluşları. Şimdi, biz bu oyunlara bakıyoruz, oyun PEGI 3 ise bu oyunun tüm çocuklar tarafından oynanabileceği söyleniyor ama içeriğine bakıyorsunuz, şiddet ya da cinsellik ya da bizim kültürümüze uygun olmayan diğer birçok içeriğin olduğunu gözlemleyebiliyoruz yani yüzde 100 bunlar da doğru değil. ESRB'de de aynı şeyler var hatta güncellemeyi yakın bir zamanda yaptı ESRB. Burada da yerli ve millî bir oyun derecelendirme kuruluşunun mutlaka oluşturulması lazım. Hocam değindi "tasarımcı güvenlik" gibi bir ifade kullanmıştı yanlış hatırlamıyorsam. Dolayısıyla oyunların Türkiye'ye girişine izin vermeden önce bir de derecelendirme kuruluşu tarafından derecelendirilecek. Oyunların kime uygun olup olmadığının net bir şekilde ortaya konması gerekiyor diye bir öneride bulunmak istiyorum.

Sayın Komisyon üyeleri, bir diğeri, bu sosyal medya yasası geldiğinde de şöyle bir şey gündeme gelmişti: "15 yaşını tamamlamış bireylerin sosyal medya kullanmasıyla ilgili düzenleme." Neden 15 yaşını tamamlaması bekleniyor? O günlerde de tartışılmıştı, içinde mutlaka bilenler olacaktır. Hatta internet çıktığında -hocam da bilecektir- 16 yaş uygulaması internette de vardı. İnternet ilk çıktığında, 90'lı yıllarda, çocukların bunu kullanıp kullanmaması veya bundan olumsuz etkilenip etkilenmeyeceğiyle ilgili ciddi tartışmalar vardı. Uluslararası alanyazına baktığınızda literatürde bununla ilgili çalışmaların olduğu görülür ama teknoloji devleri "Özgürleşmenin kısıtlanması ve bilgiye erişim noktasında ciddi problemler var." deyip 13 yaşa getirdi bunu. Bakın, internette bahsediyorum, sosyal medya çünkü 2000'li yıllardan sonra hayatımıza girdi. Aynı şey sosyal medya için de yapıldı, hatırlanacağı

üzere WhatsApp ilk çıktığında 16 yaş sınırlaması vardı -her ne kadar yaşı büyütüp çocuklar girmiş olsa da- sonra o 13 yaşa düşürüldü.

Şimdi, burada altını çizmek istediğim olay şu: Nörolojik gelişimin 15 yaşı tamamlayan bireylerde yavaş yavaş oluştuğu söyleniyor yani çocuğun sorumluluk alma, risk alma, karar verme gibi durumları 15 yaşını tamamladıktan sonra gerçekleşiyor. Dolayısıyla oyunlara erişim noktasında da son yasal düzenlemede onunla ilgili de Türkiye'de temsilcilik açması, 100 binin üzerinde trafiği olan oyunların getirilmesiyle ilgili düzenleme yapıldı, bunu da anlamlı buluyorum. Ama oyun derecelendirme kuruluşuyla oyunların kontrol edilmesi çok çok önemli çünkü açıkça söylüyorum, şiddeti çocuk nerede görüyor? Eskiden hep "Kurtlar Vadisi" falan filan diyorduk, şiddeti dizilerde öğreniyor; şimdi oyunlarda görüyor, daha sonra bunu arkadaşının etrafında ya da işte ne bileyim veya haberlerde görüyor, somutlaştırıyor ve -yani "akran zorbalığı" diyoruz ya- şakayla karışık bir oyun sanarak gerçekleştirdiği bu durumu ilerleyen dönemlerde daha yoğun bir şekilde gerçekleştiriyor.

Olayın bir diğer boyutu, biz uluslararası kültürden de etkileniyoruz. Özellikle az önce ifade edecektim, isim karışıklığından dolayı kaldı da. Hatırlayacaksınız, 1999 yılında "Matrix" diye bir film hayatımıza girdi. Matrix filminde hatırlarsanız, orada kırmızı hap, mavi hap olayı var yani kırmızıyı tercih edenler, maviyi tercih edenler. Bu olayı niye anlatıyorum? Kahramanmaraş saldırısında olayı gerçekleştiren kişi profil fotoğrafı olarak İngiliz asıllı, Amerikalı Elliot Rodger'ın kendi görselini kullanmıştı hatırlanacağı üzere. Şimdi, bu Rodger'ın baktığınızda altyapısı "İncel" denilen gruplar, hatta o mavi hap, kırmızı hap yani erkeklerin daha hakkının yendiği, kadınlara haklar verdikçe erkeklerin daha da ezildiği bir bakış açısı sunuyor. Şimdi, buradan etkilenen ciddi anlamda dünyada büyük bir kitle var, Türkiye'de de yavaş yavaş bu kitle artmaya başlıyor. Bu çocuğun etkilendiği gruplardan bir tanesi de bu. 2014 yılında bu olay gerçekleşti Amerika'da, Kaliforniya'da, bıçaklama ve silah saldırısıyla 6 kişiyi öldürdüğünü biliyoruz 22 yaşındaki İngiliz-Amerikalı Elliot Rodger'ın. Daha sonra 2016 yılında bu örgütlenme dediğim yapı kendini farklı bir tarafa doğru dönüştürmeye başladı. Yani kendini ispat etmeyle ilgili, eskiden kadınların kendisini neden beğenmediğiyle ilgili ciddi problem yaşayan, ruhsal problem yaşayan kişilerin spor yaparak ya da fiziksel görünüşünü değiştirerek ılımlı bir şekilde topluma adapte olması. Maalesef 2016'da ne olmaya başladı? "Kara hap" dediğimiz sisteme doğru dönüşmeye başladı. Şimdi kara hap, etkilenmeler... 2018 yılında Kanadalı bir kişi yine Rodger'ı internette övdükten sonra, dakikalar sonra hatta, Toronto'da minibüsüyle 10 kişiyi öldürüyor. Sonra 2021'de İngiltere'de yine "İncel" kültürüne takıntılı ve kız arkadaş bulamamasından dolayı öfkelenen bir kişi, annesi, 3 yaşındaki bir kız çocuğu olmak üzere 5 kişiyi öldürüyor. Şimdi, bunların sosyal medyada, özellikle Telegram'da ciddi anlamda grupları var.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Hocam, çok affedersiniz, bu kırmızı hap, mavi hap olayı...

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - O teknolojiyi kabul edip...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Kadın meselesiyle ilgili bir cümle kurdunuz ya, ben onu tam anlamadım, bir daha açabilir misiniz? Yani kadınlar üzerinden bir...

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - "İncel" denilen bir bakış açısında kadınlara haklar verdikçe erkeklerin haklarının azaldığı, dolayısıyla kadınların haklar kazandıkça erkekleri tercih etmediği bir felsefesi var.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - "İncel" in felsefesi mi?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Evet, bunu bahsediyorum. Bunun etkilenme noktasında "Matrix" filminden, aslında o hikâyeden esinlenerek yani teknolojiyi kabul edenler bir renkteki hapi alıyor, etmeyenler, karşı çıkanlar diğer hapi alıp o "metaverse"ü terk ediyorlardı filmde hatırlarsanız. O olay özellikle Rodger'ın ölümünden sonra 2016 yılında birazcık şekil değiştirdi yani ılımlılıktan çıktı, tamamen düşmanca bir bakış açısını sundu kadınlara. Dolayısıyla hatta dünyada örnekleri var, 100'e yakın kadının "İncel" grupları tarafından öldürüldüğü biliniyor.

Şimdi dolayısıyla şunu vurgulamak istiyorum: Yani Discord'da bunlar ciddi anlamda tartışılıyor. Türkiye'de Discord yasaklandı yani Türkiye sosyal medya platformlarını ve oyun platformlarını mümkün olduğunca yasaklamama eğilimini, bilinç kazandırma eğilimini göstermeye çalıştı ama Discord ve Roblox bilindiği üzere şu an yasak ama bakıldığında Discord'a VPN kullanarak hâlâ girildiği biliniyor. Bununla ilgili de önlemlerin... Yasak belki bir çözüm değil ama yani bir şey varsa, hani evinize hırsız sürekli giriyor ve bir önlem alamıyorsanız ne yapıyorsunuz? Kendinize göre kapıyı kilitliyorsunuz, daha da...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - 100 kadın Türkiye'de mi öldürülmüş?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Hayır, dünyada, dünyada, altını çizelim.

Dolayısıyla 2000'li yıllara geldiğimizde "İncel" gruplarının sayısının özellikle forum sitelerinde giderek arttığını net bir şekilde gözlemliyoruz. Bunun ciddi bir etkisi var o çocuk üzerinde ve yazışmalarında, "manifesto" dediğimiz açıklamalarında bu net bir şekilde görülüyor. Dolayısıyla buna da dikkat etmekte yarar var.

Bir de şöyle bir şey var, erkek ve kadın ilişkisinde bizde örneğin K-pop kültürü, Kore kültürü Netflix dizileriyle yoğun bir şekilde pompalanıyor, buna da dikkat çekmekte yarar var. Çocuğun kendi fiziksel olarak görünüşünün bambaşka olması ya da erkek ya da kadın cinsiyet ayrımının olup olmamasıyla ilgili ciddi anlamda forum sitelerinde de tartışmalar mevcut, özellikle Telegram'da bunlar daha yoğun bir şekilde yapılıyor.

Discord'un ne olduğunu biliyorsunuzdur birçoğunuz ama şöyle, bir oyun, Roblox ya da PUBG ya da Call of Duty ya da Counter-Strike, ne oynuyorsanız, onu canlı olarak oradan beraberce oynayabiliyorsunuz ve dolayısıyla orada aynı, nasıl diyelim, Google Drive gibi herhangi bir dosya paylaşımı gerçekleştirilebiliyor, birbirinize isterseniz yani silah yapımı, bomba yapımı, aklınıza ne geliyorsa her şeyi anlatabiliyorsunuz. Bunun denetimsiz olduğu bir yerdi, dolayısıyla devlet bu konuda Discord'un Türkiye'de temsilcilik açmasını ve hukuki kuralları tanımasını istedi, tanımayınca da şu an yasaklı ama kullanılıyor. Roblox da aynı şekilde, Roblox'ta bir kişi, bir çocuk bir oyun kuruyor. Ben dijital oyunları sonuna kadar savunan da birisiyim, hem iş birlikli öğrenme hem çocuğun hayal dünyasını geliştirme noktasında olumlu etkileri var ama Roblox'a başka birisi de girebiliyor yani çocuğunuzun kurmuş

olduğu oyuna sapkın ruhlu ya da narsist bir birey girip, orada istediği görseli oluşturup çocuğun karşısına çıkarabiliyor. Dolayısıyla burada o yüzden ben oyun platformlarının denetlenmesiyle ilgili yerli ve millî bir kurulum mutlaka oluşturulması gerektiğini sonuna kadar savunuyorum. Eğitim ve farkındalık programları, zaten her bakanlık kendine göre bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Burada vurguladığım dijital denetleme kurulu sunumda daha net bir şekilde görülüyor. Sosyal medya platformları, Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, BTK, okul ve aile iş birliğini net bir şekilde koordine edecek ortak bir kuruluşun olmasının; ciddi anlamda daha proaktif kararlar almamız, daha önleyici tedbirlerin olması, olduktan sonra konuşmak yerine olmadan önleyici tedbirlerin olması açısından önem taşıdığını ifade etmek istiyorum.

Son olarak, toparlayacak olursak -sorular olursa yine cevaplamaya çalışırım- dijital denetleme kurulunun mutlaka oluşturulması, oyun derecelendirme birimi ve platform düzenlemelerinin yapılması, yapay zekâ destekli izleme altyapılarının oluşturulması... İnanın, bu çok çok kolay yani dediğim gibi, siber devriye atıyor Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı, aynı şekilde böyle bir kurum olsa dijital denetleme kuruluyla belli anahtar kelimelerle nelerin yazışıldığı yani ortaya çıktığı net bir şekilde konur, bununla ilgili net önlemler alınır. Çünkü okulda -az önce hocam da ifade etti yani- bu bir çocuğa ya da bir öğretmene ya da okul müdürüne verilecek bir yetkiyle düzeltilebilecek bir durum değil. Dijital platformlarda hâkim farklı bir bağımsız bir kuruluş; bu, Cumhurbaşkanına da bağlı olabilir doğrudan daha proaktif kararlar alması açısından diye tavsiyelerde bulunuyorum.

Şimdilik teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, çok teşekkür ederim.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Profesör Doktor Emel Şerife Baştürk, Profesör Doktor Halil İbrahim Bülbül ve Profesör Doktor Selman Tunay Kamer tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Şenol Hanım, size söz veriyorum, buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Şimdi, en son Tunay Hocam açıkladı, onunla başlayayım ben.

Son yıllarda çocuklar ve gençler arasında şiddet olaylarında gözle görülen bir artış yaşanıyor. Sizce bu artışın temel nedeni aile yapısındaki değişim mi, dijital medya mı, ekonomik sorunlar mı yoksa eğitim sistemindeki gelişmeler mi, dönüşüm mü?

Yine, iletişim teknolojileri ve dijital medya alanındaki uzmanlığınızı biliyoruz. Sosyal medya algoritmaları gençler arasında şiddeti, öfkeyi ve kutuplaşmayı nasıl besliyor? Kahramanmaraş ve Siverek olaylarından da çok hızlı geçtiniz, aslında önemliydi o ama bizim elimizde o veriler var şu anda. Münferit hadiseler olarak mı görülmeli yoksa gençler arasında büyüyen daha derin bir toplumsal sorunun işareti olarak mı değerlendirirsiniz bir akademisyen olarak? Bir okulun güvenli olması için ilk yatırım, güvenlik kamerası mı yapılmalı yoksa rehber öğretmen, psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanı sayısının artırılması mıdır? Aslında sosyal hizmet uzmanı yok ama olmalıdır bana göre de. Evet, şiddete yönelme riski taşıyan çocukları okul ortamında erken aşamada tespit etmek mümkün müdür? Mümkünse hangi göstergeler izlenmelidir?

Şimdi, aslında çok güzel önerileriniz var, hem Halil İbrahim Hocam hem siz hem de Emel Hocam güzel öneriler ortaya koydunuz yani raporumuza girebilecek öneriler bunlar, hatta kanun tekliflerinde ele alacağımız konular; onun için de ayrıca teşekkür ediyorum. Ama aile-okul çalışmalarından hareketle sorayım: Şiddet eğilimli çocukların ailelerinde ortak olarak gördüğünüz özellikler var mı? Her 3 hocaya da bu konuyu sormak istiyorum. Değerler eğitiminin gençlerde şiddeti azaltıcı etkisine ilişkin somut bulgular var mı Hocalarım elinizde? Mevcut uygulamalar yeterli mi bu konuda?

Okul güvenliğini güçlendirmeye yönelik bir kanuni düzenleme yapılacak olsa -size soruyorum Selman Hocam- sizin mutlaka kanunda yer almasını önereceğiniz düzenlemeler neler olur?

Yine, Halil İbrahim Hocaya sorum, çok da eskiden tanırım Halil İbrahim Hocayı ama aslında hepinizin cevap vereceği sorular bunlar çünkü konular birbirine yakın. Yapay zekâ destekli analiz sistemleri kullanılarak okul çevresinde şiddet riski taşıyan davranışların önceden belirlenmesi mümkün müdür, dünyada böyle örnekler var mıdır? Yine, dijital ortamlardan etkilenen çocukların okul saldırılarının önlenmesi için mevzuata eklenmesini zorunlu gördüğünüz düzenleme ne olur? Halil İbrahim Hoca, çok güzel önerileriniz var sizin de, bu tasarım yoluyla güvenlik, açtınız onu ama biraz daha onu açmanızı rica edeceğim.

Yine, Kahramanmaraş ve Siverek'teki olaylar yaşanmadan önce dijital ortamda hangi işaretler vardı ve bu işaretleri devletin ya da okulun önceden görebileceği bir sistem kurulabilir mi?

Emel Hocam ayrıca bir sorum var. Çocuklara matematik, fen öğretiyoruz yani doğru ama dijital öfke kontrolü, dijital etik -biraz önce İbrahim Hoca bahsetti- dijital vatandaşlık -bu da bizim için yeni bir terim, değil mi, benim için yeni yani ilk defa duydum- öğretmiyoruz. Yani bunları nasıl... Okul güvenliği açısından eksiklerden biri bu mu? Bunlar müfredata mutlaka eklenmeli mi? Eğer bu Komisyon sonunda bir kanun değişikliği teklif edecek olsaydı gençleri çevrim içi şiddetten korumak için hangi düzenlemeyi öncelikli görüyorsunuz diyorum.

Ben çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, çok teşekkür ediyorum.

Öncelikle bir konuyla ilgili değerlendirme yapmak istiyorum çok kısa. Şimdi, burada özellikle Selman Hocamız bir değerlendirmede, Komisyonun görev alanıyla ilgili bir tespitte bulundu. Komisyonumuz, sadece okullarda meydana gelen olayları değil, çocukların, bütün çocukların yani öğrenci olsun veya olmasın, okulda olsun veya olmasın, dijital ortamlarda karşılaştıkları riskler ve olumsuz etkilerini tüm yönleriyle ele alarak araştırması gereken bir görev alanı içerisinde, bu anlamda değerlendirmeleri yapmak mümkün.

O zaman ben sizden başlayarak çok kısa kısa lütfen -gerçi "Ayrıntıya girilsin." dedi değerli milletvekilimiz ama- cevaplamayı verirseniz sevinirim çünkü...

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Yazılı olarak da verebilir.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Yazılı olarak da verebilirsiniz.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Yazılı olarak sonra sunabilirim ama şimdi kısaca bir değerlendirme yapmak isterim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun Hocam.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Bu saldırılarla ilgili olayların altında sadece aile, sadece dijital medya, sadece farklı biri yok, hepsi var yani tek başına değil ama her birinin etki oranları birbirinden az değil. "En büyük etki hangisi?" dersiniz ben aile diyorum, aile burada ciddi anlamda önemli. Geçen yıl Aile Yılı ilan ettik ve önümüzdeki on yıl da Aile Yılı'yla ilgili çalışmalar yapılacak, bunu anlamlı buluyorum. Neler yapılabilir, daha farklı şeyler yapılabilir mi; bu tartışılabilir elbette ama şöyle bir durum söz konusu: Günümüzde aile tiplerine bakıyoruz, nasıl bir aile oluşmaya başladı? Anne-baba çalışıyor, geliyorlar, yorgunlar, daha çok çalışıyorlar, belki mesaiye kalıyorlar, ek işler yapıyorlar daha çok para kazanıp çocuğun geleceğini daha da iyi hâle getirmek mottosuyla ama ne oluyor? Yorgun oluyorlar, çocuk geliyor, bazen sadece bir sarılmak istiyor, öpmek istiyor, okulda yaşadığı bir olayı anlatmak istiyor ama "Yorgunum." diyoruz. Sonra, bir yemek sofrası hazırlanıyor. Eskiden yemek sofrası tüm aile tarafından ortak hazırlanırdı, şimdi maalesef sofralar da kurulmamaya başladı çünkü sofra bence çok önemlidir Türk kültüründe, birçok şey paylaşılır ister istemez veya gözünün içine baktığında onun bir problemi olup olmadığı dahi anlaşılır, sorulur, en azından "Bugün ne yaptın?" "Nasıl gidiyor?" "Şöyle bir durum vardı, bunun üstesinden geldin mi?" "Yeni şeyler oldu mu?" gibi, en azından bir sohbet gerçekleşiyordu ama günümüzde "fast food" dışarıdan siparişler veriyoruz, anne bir koltukta, baba bir koltukta, televizyon açık ama kimse seyretmiyor, herkesin elinde bir akıllı cihaz, çocuk geliyor önce anneye, sonra babaya, o ona gönderiyor, diğeri ona gönderiyor, sonra çocuk ağılıyor ya da farklı tepkiler veriyor, ona bir tablet alıyoruz ya da bilgisayarını daha da bir üst modele geçiriyoruz, herkes mutluymuş gibi görünen bir sistem. Ama çocuk kiminle buluşuyor? Hani, diyoruz ya, sokağın olumsuzluklarından çocuğu kurtarıyoruz ve en azından gözümüzün önünde ama orada kiminle yazışıyor, özellikle çevrim içi oyunlarda? Az önce hocam söyledi yani isimleri burada söylemekte bir mahzur yok, bir sürü oyun var bildiğimiz, adı "oyun" çünkü oyun çok masum bir şey. "Oyun" deyince masum geliyor bize ama içerisinde neler neler var? İnternete bağlayamadım bunu, göstereceğim yani "Öğretmenimi nasıl öldürürüm?" diye bir oyun var, "Patronumu nasıl öldürürüm?", "Eşimi nasıl öldürürüm?" diye oyunlar var, şu an hâlâ açık, biz giriyoruz yani buradan da gidebiliriz. Dolayısıyla, çocuk şiddeti görüyor ve uyguluyor, anne-baba da bunu görmezden geliyor çünkü "Maddi olarak imkânları çok iyi, özel okula gönderdim, servise yazdırdım, çok iyi yerlerde yemek yiyor, marka kıyafetler alıyorum, marka ayakkabılar alıyorum." diye düşünüyor ama iletişim noktasında ciddi problemler var.

Bir diğer problem: "Güvenli eğitim iletişimi" diye bir kavram var değerli Komisyon üyeleri, bu kavramı Türkiye'de maalesef olumlu bir şekilde kullanamıyoruz çünkü olumsuz farkındalık da oluşturabiliyoruz belli konuları anlatırken. Okul müdürü konuşma yapıyor, diyor ki; az önce ismini ben özellikle kullanmadım ama burada somut olması için kullanmam gerekiyor: "Mavi Balina" oyununu benim çocuklarım oynamaz." Sonra ne oluyor? Google'da en çok araştırılan o oyuna nasıl erişim gerçekleştirildiği yani olumsuz bir farkındalık da oluşturabiliyoruz bazen bilinçsizken. Bir de okul güvenliği tamamen okul idaresine, rehber öğretmene ya da sınıf öğretmenine ya da -affedersiniz Hocam- sınıf başkanına verilebilecek kadar basit bir olay değil. Yani az önce bir hikâye de anlatmıştım, olayı herkes biliyor ama çözümü herkes birbirinin üstüne atmasın, herkes bir şey alacak burada. Öğretmen öğrenciyle ilgili herhangi olumsuz bir davranış gördüğünde okul müdürüne söylüyor ama okul müdürü bunu ilçe millî eğitime ya da il millî eğitime bildirmekten ya da güvenlik yetkililerine bildirmekten imtina ediyor, çekiniyor hem okulun adı çıkmasın hem de veliyle çocuğu yüzünden karşı karşıya kalmak istememesinden dolayı. Bununla ilgili farklı protokollerin oluşturulması gerekiyor mutlaka. Bu sefer öğretmen "Bana ne!" demeye başlıyor. Sonra sonuçta istenmeyen bu olaylarla karşılaşabiliyoruz ki örneği var, işte, Şanlıurfa olayında okulun sosyal medya hesabına "Geliyorum, şu saatte şunu yapacağım." diyen bir kişiye dahi herhangi bir önlem almadık çünkü ciddiye almadık. Demek istediğim, dolayısıyla, bu tek başına... Öğretmen okul müdürüne söylüyor, okul müdürü eğer bunu dikkate almıyorsa bir üst kuruluş, bir protokol sırası mutlaka olması lazım, ona göre bir üst kişiye mutlaka bildirmesi gerekiyor.

Diğer yasal düzenlemelerle ilgili, onu yazılı olarak gönderebilirim, fazla vakit almak istemiyorum.

Komisyonun göreviyle ilgili haddimi de aşmak istemedim, ismini sadece çalışma koşulunu tam olarak bilmediğim için sorma eğilimi gösterdim affınıza sığınarak, herhangi bir eleştiri değildi yani ismi şudur veya çalışma yanlıştır demek istemedim.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Eleştiri de olur Hocam, konuşuyoruz.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Hayır, onu da söylerim de öyle bir amacım yoktu, onun altını çizmek istiyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Sayın milletvekilimiz soruları sordu, gitti, konuşması var Genel Kurulda, bizden izin alarak gitti. Yanlış anlaşılmaya meydan vermemek açısından benim de özel olarak söylememi arzuladı, onu da ifade etmek isterim. Yani şu anlamda söyledim: Siz daha geniş bir şekilde bize tekliflerinizi, daha sonrasında da önerilerinizi iletebilirsiniz, yazılı olarak da değerlendirmelerinizde bulunabilirsiniz anlamında değerlendirdim onu. Dolayısıyla, bu olay Komisyonun genel olarak çok geniş alanını ifade eden bir değerlendirme. İnşallah, bunu bütün yönleriyle, bütün şeyleriyle ele almaya gayret ediyoruz. Sizin de emeğinize, yüreğinize sağlık.

Halil İbrahim Hocam, buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Şenol Hanım'ım sorduğu soruları böyle kısaca -hem kayda alınıyor galiba- cevaplama açısından... Sordu, işi olduğunu tahmin ediyoruz, gitti.

Şimdi, değerler eğitimiyle ilgili bir soru sordu, hocalarım da tabii ki katkı sağlayabilir. Değerler eğitimi hakikaten önemli bir konu yani bizim alanımız itibarıyla direkt bizi ilgilendirmeyen bir yönü yok ama soru sorulduğu için, sosyal medyayla, dijital ortamla ilişkilendirdiğimiz zaman bu değerler eğitimi gençlerin yetişmesinde çok önemli gerçekten çünkü bizi şekillendiren, karakterimizi şekillendiren kültürdür, gerek ailemizde gerek okullarda aldığımız kültürdür yani tarihimize bağlılık, sosyal değerlerimiz, bizim

geçmişimiz, bunlar bizim için önemli ancak bunlar şu anda verilmiyor mu? Veriliyor yani müfredatımızda bununla ilgili hassasiyet var, veriliyor ancak dijital mecra bunların önüne geçtiği için dijital mecrada çocuklar bu değerleri önemsizleştiriyor çünkü burada verilen şeyler ile okulda verilen şeyler çocukları çelişkiye düşürüyor. Yani işte, bir tarihten bahsediliyor ama sosyal medyadaki bütün bilgiler teyide muhtaç bilgiler olduğu için o kadar çok yaygın, o kadar çok bombardıman ediliyor ki çocuklara, çocuklar hangisinin doğru, öğrendiği şeylerin mi doğru yoksa sosyal medyada dolaşan asılsız haberlerin mi doğru olduğu noktasında şüpheye ve ikileme düşüyor. Bu konuda yani sosyal medyanın sınırlandırılması, gençlerin süzgeçten geçirilmesi, yaşına uygun içeriklerle karşılaştırılması anlamında -hocam da bahsetti- bir düzenlemenin yapılmasının şart olduğunu düşünüyorum.

Yine, Şenol Hanım başka bir soru sordu, "Yapay zekâ destekli analiz sistemleriyle acaba olayların önceden önlenmesi, önceden haber edilmesi olabilir mi, önenebilir mi, dünyada buna benzer sistemler var mı acaba?" diye bir soru sordu. Evet, dünyada böyle sistemler var; Çin, İngiltere, Amerika gibi örnekler var ancak hepinizin de malumu, biz biraz önce bahsettiğimiz konuları, daha öncelikli konuları yapamamışken, bu konularda henüz daha yeterli önlem almamışken bu tür dijital bir şeyi yapıyor olmamız lüks, lüks anlamında, hani bir masraf yapılması gerekiyor. Tabii ki mümkün ancak bundan önce yapılması gereken önlemleri yapmamışız ki yani bunu yapmamızın bir anlamı kalmıyor. Tabii ki bunun da yapılmasında her zaman fayda var. Artı, Kahramanmaraş'taki olay da "Geliyorum." demiş aslında, okul müdürüne bununla ilgili bilgi verilmiş, bu çocuk böyle böyle bir şey yapacak...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hocam, Komisyonumuz o konuda tam bir bilgiye sahip değil. Kahramanmaraş'a gideceğiz, inşallah, orada dinleyeceğiz, bütün olayı değerlendireceğiz, onu arz etmek istedim.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Ben olayın yansıdığı şekliyle Başkanım...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hayır, size arz etmek için söyledim.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Ama öyle değil Hocam, ben Kahramanmaraş Milletvekiliyim, öyle bir bilgilendirme yok.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Doğrudur, ben basından edindiğim şeyi söylüyorum. Hatta, bir öğretmeni görevden almışlar, müdür yardımcısını, o çocukla ilgili...

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Onlara girmeyelim çünkü Komisyon olarak şu anda onunla ilgili bir şeyimiz yok.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Tabii, magazin yani o doğru olmayabilir, özür diliyorum.

Tasarım yoluyla güvenlikle ilgili ben sunumumda da bahsetmiştim. Bunun çok özet şeyi şu: Güvenlik önlemlerinin bir ürün tasarlanırken düşünülmesi, sonradan önlem alınması yerine bir ürünü tasarlarlarken güvenlik önlemleriyle beraber... Yine örnek vermiştim, RTÜK 7 yaş, 13 yaş gibi. Aile içerisinde de küçük yaşta bir çocuğun yanında konuşulacak mevzular vardır değil mi? Bazı konular, mesela, çocuk dışarı alınır ya da "Sen git odana." şeklinde... Çocuklar meraklıdır, yetişkinlere ait bazı konuları konuştuğunuzda çocuk ondan etkilenir, tepki göstermese bile. Bunun gibi, hani, oyun tasarlanıyor -hocam da bahsetti- o oyunun içerisindeki bazı objeler, oyundaki konular o çocukları yanlış yönlendirebilir, onun yaşına uygun içerikler olmayabilir. Onların önceden o çocuğun yaşına göre düzenlenmesi, uyarısı vesaire olması anlamına geliyor; kısaca ondan bahsetmiş olayım.

Herhâlde başka soru yoktu.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Emel Hocam, sizin var mı ekleyecekleriniz?

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Sorular uzundu ve cevaplar geniş ama ben de son söz olarak kısaca bir şey toplamak isterim. "Özellikle bir yasa tasarısı hazırlanacak olsa ne önerirsiniz?" diye sormuştu sayın Komisyon üyemiz, ebeveynler, dijital öfke kontrolü, dijital etik konusunda. Şunu söylemek isterim: Bence bizim dijital etik ya da dijital nezaket, öfke kontrolü konularında, hatta okul öncesi süreçlerden başlayarak yani uzun soluklu bir eğitim programına ihtiyacımız. Yani bu eğitimin içerisine illa interneti, dijital oyunu katmak zorunda değiliz ama empati, öfke kontrolü gibi değerleri, davranış kodlarını okul öncesi eğitim sürecinden başlayarak çocuklara vermemiz önemli. Sonraki aşamalar için bence eksik olan kısımlardan bir tanesi bu yani "Her yaş ve her kademeye uygun biçimde bilinçli internet kullanımını nasıl sağlayabiliriz?"i bütüncül bir şekilde masaya yatırıp böyle bir müfredat oluşturmamız çok yararlı olacak, her kademe için ayrı olacak şekilde.

Bir başka konu ebeveynin desteği konusuydu mesela. Belki burada yine benzer olayları çok yaşadığımız için söylüyoruz, öğretmen okul ortamında bazı şeyleri gözlemliyor ki gerçekten gözlemleyebilir deneyimli bir öğretmen, bunu veliye bildirdiğinde ortak çözüm arayışı çoğunlukla sonuçsuz kalabiliyor. Belki ebeveynin bu iş birliğine "zorlanması" ifadesini kullanmak istemiyorum ama bu iş birliğine teşvik edecek bir yöntemin hayata geçirilmesi anlamlı olabilir, anne-baba okulla bir iş birliği yapabilir diye düşünüyorum.

Yine bir başka önemli nokta bence şu: Okullarda hem akran zorbalığı yani yüz yüze zorbalık hem de dıştan zorlukla mücadele konusu genellikle rehber öğretmenlerin sorumluluğuna bırakılmış durumda, rehber öğretmenler de tek başına iş yoğunlukları ve öğrenci sayısı nedeniyle bununla mücadele edebilecek durumda değiller. Bence dönem dönem "meslek içi eğitim" ya da "gelişme" başlığı altında tüm branş öğretmenlerinin artık bilinçlendirilmesi gerekiyor çünkü yine bizim sahada gözlemlediğimiz şey şu: Öğrenci bir zorbalığa maruz kalıyor ya da işte bir şiddet durumuna, taciz durumuna, Türkçe öğretmenine kendini yakın hissediyor ve ona anlatıyor ya da matematik öğretmenine daha iyi iletişim kurabileceğini düşünüyor, ona anlatıyor. Yani burada aslında bütün öğretmenler "Böyle bir durum yaşandığında ne yapabiliriz?" konusunda ortak -işte, koordinasyondan söz etmişti hocam da- koordineli biçimde ne yapacaklarını bilirlerse bence müdahale etmek, önlemek daha kolaylaşır diye düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyorum Hocam.

Hasan Bey, buyurun.

HASAN ARSLAN (Afyonkarahisar) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli hocalarım, kıymetli bilgilendirmeleriniz için teşekkür ederim.



Şerife Hanım "Belli dijital platformlar radikalleşiyor." dediniz. Ben, önce burada bunu nasıl saptayabiliriz diyecektim, Selman Hocamın önerdiği "Dijital denetleme kurulu kurulmalı." önerisini siz yerinde buluyor musunuz; bunu soracaktım. Belki bu çözüm olabilir.

İkinci söyleyeceğim, siber zorbalık Türkiye dışında nasıl oranlarda? Türkiye'deki oranlardan bahsettiniz ama Türkiye dış dünyayla uyumlu mu siber zorbalıkta yoksa Türkiye'de bir farklılık var mı; onu sormak isterim.

Yine, ebeveyn eğitimi, öğretmen eğitimi olabilir mi? Tabii, ebeveyn eğitiminden, olması gerektiğinden bahsettiniz; öğretmenlerin de eğitilmesi gerekebilir diye düşünüyorum. Bu, müfredata artık bir şekilde girmeli, öğrencilerin müfredatına da öğretmenlerin müfredatına da girmeli -eğitim fakültesi müfredatını kastederek söylüyorum- diye düşünüyorum. Ne dersiniz, bilmiyorum.

Silaha erişim kolaylığının çok önemli olduğundan bahsetti Halil İbrahim Hocam. Kesinlikle katılıyorum yani tabancayı rahatlıkla çantasında getirebilir belki ama tüfeği getiremez. Türkiye'de silahlanma derken av tüfekleri kolaylıkla ruhsatlanabiliyor ama tabancalarda biraz daha farklı kararlar alınabilir belki; bu önleyici olabilir.

Yine dijital denetleme kurulundan bahsetti Selman Hocam. Bence çok yerinde, gecikmemek lazım. Yerli ve millî oyun derecelendirme birimini yine oldukça yerinde buluyorum, gecikmemek lazım bunda da.

Yine ayrıca, Selman Bey "Ebeveynler dijital dünyayı, sosyal medyayı bilmiyor." önerisine katılmadığınızı söylediniz ama burada hocalarımın kastettiği, benim algıladığım farklı bir şeyse sizden duymak isterim. Benim algıladığım, nasıl davranacağımızı bilmiyoruz. Ben bir ebeveyn olarak -ergen bir çocuğum var- nasıl davranacağımı bilemiyorum, çözemiyorum; bu konuda ihtiyacımız var; sanırım ondan bahsettiler yoksa sosyal medyayı tabii, çoğumuz biliyor, dijital medyayı Türkiye'deki bütün insanlar biliyor diye düşünüyorum.

Ben teşekkür ederim.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Buna çok kısa bir cevap verebilir miyim izniniz olursa?

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Buyurun, tabii ki.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Şimdi, benim burada kastettiğim, kripto borsasını bile hiç bilmeden... Yani on yıl öncesi yoktu Türkiye'de ama şu an birçok sohbet bize öneride bulunabilecek potansiyele sahip birçok kişinin olduğunu gözlemleyebiliyoruz. İsteyince öğreniyoruz, benim söylemek istediğim oydu. İsteddiği takdirde öğreniyorlar ama birazcık işimize gelmiyormuş gibi geliyor bana.

HASAN ARSLAN (Afyonkarahisar) - Bilmiyorum, ben öyle düşünmüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Hasan Bey sorduğu sorularda zaten size talepte bulunuyor yani milletvekili olarak kendi görevleri arasında. Onun için bu teklifleri kendisi hazırlayıp, değerlendirip ilgili meclarlarda yasal şeyini oluşturacak. Onun için hocalar bize söyleyecek, biz onun gereğini yapacağız.

Emel Hanım, buyurun.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Türkiye'deki oranlar aslında Avrupa Birliği araştırmalarıyla hemen hemen benzer noktada ama şöyle çarpıcı bulduğum bir şey var: Mesela 13 Avrupa Birliği ülkesinde yapılmış bir siber zorbalık araştırması, zorbalığın en yoğun olduğu, en fazla olduğu ülkenin Danimarka olduğunu ortaya koymuştu. Şaşırtıcı bir rakam ama biz sonra anladık ki Danimarka'daki çocuklar zorbalık konusunda o kadar duyarlı ve bilinçli ki kendilerine yapılan her türlü istenmeyen davranışı zorbalık olarak tanımlamışlar. Türkiye'deki sıkıntımız, öğrenci ya da çocuklar çoğunlukla bazı davranışları çok meşrulaştırılmış görüyorlar, siber zorbalığı bir şekilde haklılaştırıyorlar yani. Bizdeki oranların belki de işte yüzde 20'lerde, 25'te olmasının sebeplerinden bir tanesi bu olabilir. Ki ben size tabloda göstermiştim mesela, küfür içerikli mesajlaşmalar yüzde 50'nin üzerinde çıkıyor. Farkındalıkla ilgili bir sıkıntı var ve meşrulaştırmakla ilgili bir sıkıntı var bence. Çoğu öğrenci hatta şey diyordu: "Ben küfür edilmesini hak edersem oda mı zorbalık olur?" diye soran bir öğrenci biliyorum yani. Bazı çocuklarda -bu, toplumsal bir şey sanıyorum- birinin küfredilmeyi hak edebileceğini düşünen bir çocuk algısı var maalesef.

Dijital denetleme kurulunu sormuştunuz; bu, işte, oyunlardaki radikalleşme falan. Sıkça gördüğümüz bir şey, özellikle yasa dışı örgütler dijital ortamlarda çocuklara erişebiliyorlar. Bazı oyun platformları on-line iletişime açık olduğu için... Ki ben en riskli alanların bunlar olduğunu söylerim. Mümkünse internette iletişime açık olmayan oyunları tercih edebilir ebeveynler, on-line etkileşime açık olmayan; belki konsol oyunları burada tercih edilebilir. Çoğunlukla da kimliğini gizleyerek genellikle yetişkinler çocuklarla burada iletişim kurmayı hedefliyorlar, bir hedef hâline geliyorlar zaten ve bazı işte, hani suç örgütleri çocukları burada manipüle ederek ya da "grooming" dediğimiz, hani -işte, Mavi Balina da öyleydi- işte, "Şöyle yap, böyle yap" "Annenin banka hesaplarını ele geçir." vesaire gibi çocuk üzerinde bir baskı kurabiliyorlar.

Dijital denetleme kurulu düşünülebilir mi? Çok açıkça ben endişemi dile getireceğim. Bu tür uygulamalar Türkiye'deki dijital platformlardaki özgürlükleri engelleyecek bir yapıya doğru bürünmezse tabii ki yapılabilir ama benim genel anlamdaki kaygım bu yönde olur yani iletişim, ifade özgürlüğümüzü, kendimizi orada anlatabilme ya da internet kullanım özgürlüğümüzü -ki bu bir haktır, özgürlüktür- engellemeyecekse tabii ki olabilir.

HASAN ARSLAN (Afyonkarahisar) - Radikalleşmenin saptanması başka şekilde...

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Yani genel anlamda dijital denetleme kurulu dediği için hocam. Yani "Neyi denetleyeceğiz?" noktasını netleştirmenin kıymetli bir şey olduğunu düşünürüm, şahsi fikrim olarak bunu da bildirmek isterim, belirtmek isterim.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ  
ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Evet, ben de Hasan Bey'in sorduğu soruya birkaç cümleyle cevap vermek isterim.

Şimdi "Siber zorbalık acaba dünyada da bizdeki gibi mi, yaygın mı?" diye soru sordu. Şimdi, bu biraz eğitim sistemiyle de ilgili. Aynı aslında; bu biraz internet ortamını, dijital medyayı kullanma oranıyla ilgili olsa da sınıfların kalabalıklığına vurgu yapmıştım, bir de okul bölgeleriyle ilgili.

Şimdi, sokakta öğrenci nasıl davranıyorsa dijital medyada da aynı davranıyor. Bizim Gazi Üniversitesinin girişindeki kampüsün oradan bazen böyle trafik lambasında beklerken -orada malum, birkaç tane meslek lisesi var- o öğrenciler oradan geçiyor, kulak misafiri oluyorsunuz. Kızlı erkekli, onlardan duyduğunuz küfürleri bir işitseniz yani bırakın siber zorbalığı, bayağı birçok böyle hani eğitimle verilmesi gereken birtakım alışkanlıkların ya da eğitimlerin verilmemesini görüyoruz.

Şimdi, kalabalık bir sınıfta... Ben de meslek lisesinden mezunum, teknik liseydi o zaman. Hiç işe yaramayan ya da hiç başka bir yere gidemeyenler meslek lisesine gidiyor -şimdi başka bir konuya geçmek istemiyorum da- fakat yani kalabalık sınıflarda kontrol zor, öğrenciyi hakikaten doğru yöne yönlendirmek çok zor. O öğrencilerin birbirlerine davranışlarını gördüğümüzde, bunların sosyal medya kullandıklarını da düşünürseniz aynı şeyi orada da yapıyorlar. Hani bu anlamda biraz nüfus kalabalıklığına göre bizim diğer dünyadaki örneklerle göre ekstra önlemler almamız gerekiyor.

Diğer sorunuz da yerindeydi, güzel bir tespitti bence. Yani herkes sosyal medyayı kullanmayı biliyor, bütün ebeveynler, hocamın bahsettiği gibi kriptodan bile haberleri var ama bunu çocuğuna karşı nasıl bir yöntemle uygulayıp kontrol altında tutması gerektiği konusunda çok bilinçli değil; yani siz onu vurguladınız. İşte, bunun için de zaman zaman -hizmet içi eğitim dedi hocamız- aslında EBA sistemi içerisinde öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları var, özellikle bu yapay zekâ gibi yeni, böyle güncel konularla ilgili ancak öğretmen yakını olanlar bilir, ne yapıyor öğretmenlerimiz? Videoyu açıyorlar, kendileri mutfakta, başka yerde, o video izlendiği şekliyle kayda geçmiş oluyor ya da çocuğa diyor ki: "Sen bunu bitince aç, tekrar bitsin." Hâlbuki orada bir hoca konuşuyor ya da bir video çekilmiş. O, o kadar değerli bir şey ki yani ona bir masraf edilmiş, uğraşmış, bir şeyi dizayn edilmiş. Yani bence hani onu biraz daha öğretmenlere o şekilde değil de öğretmenlerin faydasına olabilecek noktada bilinçlendirilmesi gerekiyor ayıp savuşturma şekline dönüştürmeden.

Öğretmenlere -Hasan Bey bahsetti- öğretmenlik programlarında da -hani biz de öğretmenlik programıyız- müfredatta yeterli bilgi veriliyor aslında, sıkıntı yok ancak koordinasyon -hocam da bahsetti- yani bu siber zorbalıkla, dijital mecraya mücadelede sadece rehber öğretmen yeterli değil. Rehber öğretmenin dışında, okul koordinasyonunda herkese görev düşüyor. Tabii ki rehber öğretmene ekstra bir görev düşüyor olabilir. Şenol Hanım, Şenol Hocam da bahsetti, sosyal çalışmacı da gerekiyor artık yani sadece bir PDR uzmanı -birçoğunda psikolog yok- yeterli değil. O da daha önceki sunumda da bahsettiğim gibi sadece üniversite tercihinde nasıl yapalım şeklinde kullanılıyor. Hâlbuki asıl amacı o değil.

Şenol Hocam, diğer sorulara cevap verdim, tekrar edebilirim.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Tutanaklara bakarım.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ  
ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Biz teşekkür ediyoruz Hocam.

Şimdi Beritan Güneş Altın Hanım'a söz veriyorum.

Buyurun Sayın Vekilim.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Ben de hepimizin geçmiş bayramını kutluyorum.

Konuşmama başlamadan önce bir "bilim adamı" lafı geçti. Ben en çok da bilim insanı olan sayın kadın hocamıza teşekkür etmek istiyorum, çok faydalı bir sunumdu. Hâlâ "bilim adamı" diyor olmamızı da eleştiriyorum. Bunu eleştirdikten sonra devam edeyim.

Bence çok değerli ve kıymetliydi, üzerinde durmamız gereken önemli noktalar var. Özellikle sormak istediğim bir soru var dijital okuryazarlıkla ilgili; az önce Halil Hocam da bahsetti sanırım, siz de sunumunuzda bahsetmiştiniz Sayın Hocam. Yani şöyle: Sizce gerçekten dijital okuryazarlık konusunda bir sıkıntı yok mu, bir eksiklik yok mu; öncelikle bunu sormak isterim. Bir ebeveynin ya da bir çocuğun teknik olarak bir sosyal medya hesabı açması, bunu yönetebiliyor olması dijital okuryazarlık mı? Çünkü bunun dijital okuryazarlığı kapsamadığını düşünüyorum. Dijital okuryazarlık, bahsettiğiniz zorbalığı tespit etmekten, neyin zorbalık neyin zorbalık olmadığını bilmekten kaç saat internet kullanılabilirliğini bilmeye kadar, dijital mecralarda geçirilen bütün zamanın çocukların faydasına olabilecek şekilde dizayn edilmesi gerekir. Çünkü biz bunu önereceğiz yani hem raporlarımızda da yer vereceğiz. Biz müfredattaki dijital okuryazarlık kısmının yetersiz olduğunu düşünüyoruz. Çocuklara, öğretmenlere, ebeveynlere ve toplumun tamamına aslında bir kamu spotuyla, müfredatta yer alarak, çalışmalarımızın bir bütününün merkezini oluşturarak dijital okuryazarlık eğitiminin verilmesinin gerekli olduğunu düşünüyoruz. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Sizce de gerekli mi, değil mi? Çünkü bu, bizim belki de en merkeze koyduğumuz noktalardan biri.

Şimdi "Çocuk şiddeti nerede görüyor?" tartışması yaptık aslında, bu çok önemli bir soru. Çocuk şiddeti nerede görüyor? Siz çocuğun şiddeti gördüğü alanların reel dünyadan dijital mecralara oranla bir artış gösterdiğini söylediniz yani "Çocuklar dijital mecralarda daha fazla şiddet görüyor." tanımlaması yapıyorsunuz. Biz burada da biraz farklı düşünüyoruz ve size sormak istiyorum çünkü biz reel dünyada yaşananların dijital mecralara yansıdığını düşünüyoruz. Eğer toplumda şiddet varsa o zaman dijital mecralarda da şiddet var. Dijital mecralarda olup bitenin reel hayattan farklı olduğunu düşünmüyoruz. Ve aynı zamanda çocuğun şiddetle sadece dijital mecralarda değil bugün her yerde karşılaştığını düşünüyoruz yani çocuk okulda da şiddetle karşılaşılıyor.

Mesela bir örnek vereyim, Komisyon Başkanını da bu konuda bilgilendirmek isterim aslında takiplerini ve dikkatlerini çekmek için: Diyarbakır'ın Dicle ilçesinde bir çocuğun beş yıl boyunca bir okulda tecavüze uğradığını öğrendik, geçen günlerde orayı ziyaret ettik. Dolayısıyla okulda fiziksel şiddete de istismara da çocuk doğrudan maruz kalıyor, sokakta da maruz kalıyor. Evet, biz de

çocukların sokakta oynamasını istedik ama sokaklar da o kadar güvenli yerler değiller dijital mecralar gibi. Ve aynı zamanda "Sokak mı kaldı?" sorusunu da sormak isterim yani kentlerin hangisi çocuk dostu şekilde dizayn edilmiş? Çocuklar nerede bulacaklar oyun alanlarını? Dolayısıyla, bu Komisyonun bir parçası olarak da Çevre Şehircilik Bakanlığının da aslında çocuk dostu kentleri çocukları dijital mecralar yerine reel dünyadaki oyun alanlarının inşası konusunda bir perspektifle buluşturmak için bir paydaş olarak da tanınması gerektiğini düşünüyorum Sayın Başkan.

Dolayısıyla aslında şiddet her yerde fakat şiddetle mücadele derken şiddete karşı barış kültürünün oluşturulmasının, siyasetten sosyal hayatta, iş hayatından okula kadar bir barış kültürünün yerleşmesi gerektiğinin de önemle altını çizmek istiyoruz.

Yani bir çalışma eksikliği olduğundan bahsettiniz, veriler konusunda sıkıntı olduğundan bahsettiniz. Verileri yorumlama noktasında da yani sosyolojik ve psikolojik bir ihtiyaç da olduğunu söylediniz. "Evet, veri var ama veriyi nasıl yorumlayacağız?" konusundaki bir çağrınız da vardı. Ben çok kıymetli buluyorum. Eğer veri noktasında sıkıntı varsa bunu hangi Bakanlıkla tamamlamak gerekir? Sizler ne önerirsiniz; Millî Eğitim Bakanlığı mı, Sağlık Bakanlığı mı? Buradaki koordinasyon nasıl ilerlemeli? Bize göre bir çocuk bakanlığına ihtiyaç var ve bu verinin çocuk bakanlığında tutulmasına ihtiyaç var ama mevcut durumda siz ne önerirsiniz; hem çocuk bakanlığı için hem de mevcut durumda olmayan çocuk bakanlığının yerine hangi bakanlıkla bu verilerin ortaya çıkarılması noktasında?

Şimdi, her 5 çocuktan 1 çocuğun zorbalığa maruz kaldığını söylediniz. Bu, çok ciddi bir oran ve sanıyorum zorbalık tanımında da bir muğlaklık var. Dolayısıyla, belki de işte bu dijital okuryazarlığın, zorbalığın ne olduğu meselesine daha da dikkat çekmek gerekir. Küfretmek zorbalık mı değil mi? Biriyle dalga geçmek zorbalık mı değil mi? Yoksa zorbalık sadece işte fiziksel şiddete mi indirgenmiş? Burada da ciddi bir mesele var ve aynı zamanda siz bunu ifade ederken şöyle bir vurgu yaptınız, dediniz ki: "Bir çocuk bir gün mağdurken yarın fail olabiliyor." İşte bu, tam olarak şiddet sarmalı demek. Yani çocuk şiddeti görmeden zaten şiddet uygulayamıyor, bütün meselelerin özünde bu var yani ekolojik bir mesele bu gerçekten, çocuğun şiddeti görmesi lazım şiddeti uygulayabilmesi için. İşte bu yüzden biz çocuğa dair hapsetmede, kapatmada, cezalandırmada şiddet sarmalıyla mücadele edilmesi gerektiğini ifade ediyoruz. Cezasızlığın bu meselede işe yaramadığının en önemli göstergelerinden biri bu çünkü şiddet uygulayan fail çocuk aynı zamanda mağdur bir çocuk algısı çok temel bir algı.

Yüzde 55'lik bir kısmın, ailelerin yüzde 55'inin interneti bir şekilde tehlikeli olarak tanınmadığını ama çocuklara bir internet sınırı koymadığını söylediniz, yüzde 60'a yakın bir oran. Bu, aslında bizim için çok anlamlı bir veri. Burada bir rehberlik eksikliği var. Ben aynı eksikliğin, sadece ebeveynler için değil, politika üretenler için de olduğunu düşünüyorum yani aynı çaresizliği paylaştığımızı düşünüyorum, biz de ne yapacağımızı bilmiyoruz. Evet, internetin belli oranda risklerinin olduğunu düşünüyoruz ama bununla nasıl mücadele edeceğimiz noktasında işte komisyonlarda konuşuyoruz; Çocuk Hakları Alt Komisyonunda konuştuk, siz çocuklara, ergenlere interneti yasaklayarak bu meseleyi çözemezsiniz dedik ama ilk refleks olarak "Yasaklayalım..." İşte, şimdi, hocamız da önerdi, dijital kontrol mekanizması. "Sansürelayelim, Discord'u yasaklayalım." E, Discord'u yasakladık, VPN'le bağlanacak, VPN'le bağlanmasa "DeepWeb'e girecek, orası daha kontrolsüz bir alan. Dolayısıyla, sansürle, yasaklamayla, ilk akla gelen refleksle bu meselenin çözülmeyeceğinde bence mutabık olmamız gerekiyor. Bilim bunu söylüyor, bilim bu meselenin bu şekilde ele alınmaması gerektiğini söylüyor; hele bir de ergenlerle çalışıyorsak çünkü ergenler bir şeyi yasakladığınızda en çok onun üzerinden kendi kimliğini inşa edendir. Dolayısıyla, o ilk refleks, sadece ailelerin bu meseleyle nasıl baş edemeyeceğini bilmemesinden, bizim de baş edemediğimizi ve çeşitli durumlarda bence "malpraktis" denilen o meseleyi tekrar ettiğimizi ifade etmem gerekiyor.

Bu çocuk "influencer"lık meselesi, aynı zamanda "influencer"ların çocukları da bir noktada çok açık bir şekilde sosyal medyada paylaşımları var. Buna dair bence de düzenlemeler yapılmalı çünkü çocuğun unutulma, unutma hakkı diye bir şey var yani çocuğun bir noktada ona dair çocukluğunda yapılan haberleri büyüdüğünde unutması gerekiyor yani bunun kaydının tutulmaması gerekiyor ama o çocuğun bütün evreleri o sosyal medya programları ve hesapları üzerinden devam ediyor. Dolayısıyla, burada da bir sıkıntı var.

Bir diğer önemli vurgulardan biri ebeveynin çocukla geçirdiği zamandaki kısıtlamalardı, ebeveynin yorgun olarak eve gelmesiyle biraz da anlamlandırdık. Bu noktada biz bir kere daha önermiştik, yine önerelim. Biz ebeveynlerin özellikle bu "suç saatleri" denilen saatlerde işteyse esnek mesaiyle ilgili, işte değilse de bir şekilde çocuk ve ailelerinin daha fazla vakit geçirmesini sağlayacak düzenlemeler yapılması gerektiğini öneriyoruz çünkü ebeveynlik ömür boyu süren bir şey. Sadece "Annelik izni verdik, babalık izni verdik, sonra görürüz."le olmuyor ne yazık ki, desteklemek gerekiyor. Ve zaten Türkiye'de mesai saatleri çok yüksek, ebeveynlere esnek mesai saati tanımlanabilir, bütün işçiler için esnek mesai saatleri düşünülebilir. Bu kadar aile vurgusunun yapıldığı bir yerde bunun da sağlanması gerektiğini düşünüyoruz. Tabii, bütün meseleyi aileye bağlayarak da bu meselenin çözülmesi mümkün değil; aileye topu atalım ve sonrasında aileyle bir şeyler yapalım mümkün değil. Devletin buradaki yükümlülükleri önemli.

Bir soru da size sormak istiyorum. Yani son zamanlarda "mizojini" diye bilinen kadın düşmanlığı meselesinde sizin o söylediğiniz şey benim gerçekten dikkatimi çekti. Siz Kahramanmaraş olayında böyle bir şeyin izini görüyor musunuz?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Olduğunu düşünüyorum.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Çünkü bir kızlar tuvaleti meselesi vardı yani ekipmanları değiştirirken, şarjörü değiştirirken kızlar tuvaletinde durmuştu çocuk. Onu oradaki kişilere de sorduk aslında "Niye sizce kadın tuvaleti, kız çocuğu tuvaletini seçti?" diye. Onlar bir mekânsal yakınlık şeyi yaptılar yani "Mekânsal olarak erkek tuvaleti ve kız tuvaleti çok yakın." dediler ama siz mizojini izi buluyor musunuz bu olayda, özellikle Kahramanmaraş'ta? Ben merak ediyorum. Eğer böyleyse toplumsal cinsiyet odaklı bir perspektifle de bu olaya yaklaşmamız gerektiğini vurgulamak gerekecek.

Ve ekran bağımlılığı meselesi var. Meslektaşım da burada ama DSM-5'te böyle bir hastalık tanımlanmış değil. "Internet Gaming Disorder" var yani internette oyun kullanımında bir bozukluk gibi, DSM-5'te böyle bir tanı var ama böyle bir hastalık yok, hastalık gibi de tanımladık, bozukluk gibi de tanımladık. Bu, henüz bir hastalık değil yani böyle bir tanı yok ama tabii, bu hastalık olmasa dahi buna dair çalışmaların yapılmasının önüne geçmemeli diyelim. Böyle kabaca toparlamış olayım.

Teşekkür ediyorum sunumlar için.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Biz teşekkür ediyoruz.

Beritan Hanım, yani biliyorsunuz, Kahramanmaraş'a birlikte gittik. Biz daha orada konuşmak isteyenleri de dinlemedik hatırlarsanız, evlerde acı çok, ağır bir acıydı. Şimdi, inşallah, Maraş'a gittiğimiz zaman onları dinleyeceğiz, değerlendireceğiz. Yani ben burada Komisyon üyelerimizin herhangi bir bilgi içerisinde, basında gördüğü, medyada gördüğü şey içerisinde kalarak bir yargı oluşturulmasını doğru görmem. Orada bir dinleyelim herkesi, tarafları, değerlendirmeleri bir görelim. Biliyorsunuz yerinde bile inceleme yapmadık, sadece önüne kadar gelebildik. O daha mantıklı olabilir, daha doğru olabilir. Şu anda biz sadece hocalarımızdan, en azından bilimsel olarak onların görüşlerini alalım, değerlendirmelerini alalım; ondan sonrasında ona göre de yol haritamızı belirleyelim. Ki öncelikle duyarlılığınız için hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Bunu söylemek istedim.

Evet, Emel Hocam, size veriyorum sözü çünkü soru önce bir sosyal sataşmayla başladı, değerlendirdi ama "Deme kalbura kallabur, lügatıfasihten evladır galatımeşur." demiş atalar.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Sataşma oradan geldi, "bilim adamı" sataşma sayılır.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Dolayısıyla, sizin nezaketinize binaen bazen öyle değerlendirmeler olabilir.

Kısaca cevaplandırırsanız sevinirim ama daha sonra cevaplarınızı yazılı olarak da bize bildirebilirsiniz, değerlendirebilirsiniz.

Buyurun Hocam.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Teşekkür ederim Beritan Hanım, bilmukabele diyelim.

Sorular uzundu, ben sadece not alabildiklerim, aklımda tutabildiklerim üzerinden yanıt vermeye çalışacağım. Şey önemliydi: "Bir çocuk bakanlığı mı? Yani bu sorunlarla mücadele edebilmek için ne yapılmalı?" Bence bir üst kurul oluşması, adına ne dersenez, hani Aile Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, BTK yani tüm paydaşların, bu konuda paydaş olabileceklerin yer aldığı çünkü -ben sunumumda da söylemişim- her birim aslında kendi içerisinde bir şeyler yapıyor, çok kıymetli çalışmalar ama bunları işte bir yerden koordine etmek önemli. Kim, ne kadar, neye erişiyor; biz bile, hani bu işin içinde olan akademisyenler bile takip etmekte zorlanıyoruz. O nedenle, bence bir üst kurulun bunu yürütmesinin ve bunun bir bölümünün de mutlaka bilimsel araştırmayla desteklenmesinin önemli olduğunu söylemek isterim. Biraz önce de söylemişim, veriler doğru okunursa belirli hedefler doğrultusunda bizim için gerçekten çok yol gösterici oluyor. Mesela, Türkiye'de bizim akademide yaşadığımız sıkıntılardan bir tanesi şu: Ben bir TÜBİTAK desteğiyle bu siber zorbalık araştırmasını yürüttüm ama sonra öğretmenlerle de benzer bir araştırmayı yürütmek istediğimde TÜBİTAK bana bu fonu vermedi, çünkü dedi ki: "Siz aynı konuda çalışmışsınız zaten." Şimdi, ben zaten çalıştığım için bir de öğretmenlerle çalışsaydım daha iyi olmaz mıydı? Fonlar kısıtlı olduğu için diyorlar ki: "Daha fazla insana olanak sağlayalım." Ama bu uzun soluklu araştırmalar dediğimiz yani bir ilde biz aynı soru formuyla bir araştırma yaptık, üç yıl sonra aynı soru formuyla tekrar araştırabilirsek aslında oradaki değişimi gözlemlene şansımız olacak. Yani ben on beş yıldır dijital zorbalık çalışıyorum, böylesine uzun soluklu çalışmaların sayısı çok az bizde. Ne değişti? Mesela, yine, bu Kahramanmaraş'taki olaydan sonra şöyle bir şey söyledi gençler, 2000 doğumlular: "Yani biz de bu oyunları oynadık, biz de televizyonda şiddet izledik; niye biz şiddete başvurmuyoruz?" diye sordular. Evet, niye? Mesela, aradaki farkı anlayabilmemiz lazım, bence çok kıymetli. Ben hemen bunun için bir proje yazıyorum, yazmaya başladım. O kuşak ile diğer kuşağı karşılaştıracğız, bu kuşak ne yaşıyor, onlar ne yaşamışlardı? Yani bunları görebilmek ve işte, o üst kurulun bir kısmının da bilimsel araştırmaya destek verebilecek bir fon yapısının olması bence kıymetli bir şey olur.

Dijital okuryazarlığı sordunuz, çok önemli. Türkiye'de biz başlamıştık dijital okuryazarlık eğitimlerine ama çok sağlıklı işlemediğini biliyorum ben. Eğitim bilimlerindeki hocalarım daha iyi bileceklerdir. Tekrar etmek istiyorum, bir öneri olarak lütfen: Çok uzun soluklu yani her kademedeki içeriğin değişeceği, yaş grubunun algısına göre planlanmış uzun soluklu bir dijital okuryazarlık eğitimi müfredatının oluşturulmasına ihtiyacımız var. Hatta okul öncesi ayağında işin içine interneti koymasınız bile ebeveyn etkinlikleriyle desteklenen -yani aileyi işin içine nasıl katabiliriz, okul öncesinde bunları ebeveyn etkinlikleri şeklinde yürütebiliriz; oyun faaliyetleri olabilir vesaire, nedir bilmiyorum- mutlaka ebeveyni içerisine dâhil edebildiğimiz -ilkokulda da bu olmalı, okul öncesi ve ilkokul düzeyinde- böyle uzun soluklu bir müfredatın geliştirilmesine ihtiyacımız var diye düşünüyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Teşekkür ediyorum.

Ali Bey, size söz veriyorum efendim.

Buyurun.

ALİ ÖZTUNÇ (Kahramanmaraş) - Evet, teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de geçmiş Kurban Bayramı'nız mübarek olsun diyorum.

Geç kaldım, kusura bakmayın, 2 hocamızı dinleyemedim, Selman Hocamın sunumunun sonuna denk geldim.

Bir iki noktaya dikkat çekmek istiyorum. Az önce Emel Hocam da "bir üst kurul" dedi, Selman Hocam da "dijital denetleme kurulu" dedi. Ben eski bir üst kurul üyesiyim, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyesiyim. Üst kurulların bu kadar etkin olduğunu düşünmeyin arkadaşlar. Bakın, RTÜK var ama televizyonlara bakın, hâlâ şiddet sahneleri var. Kahramanmaraş saldırısından sonra bir miktar kesildi; bir hafta, on gün. Bir hafta, on gün silah kullanılmadı dizilerde. Ben dün akşam denk geldim, yine ateş ediyorlar, önüne geleni öldürüyorlar. Bir de öyle bir noktaya gelmiş ki filmlerin pek çoğu Doğu Bölgesi'nde, Güneydoğu Bölgesi'nde, böyle ağalık kültürü, işte, para pul, ağalık, şıhlık falan yani hiç o bölgede olmayan, aslında oradaki insanlara da bir anlamda hakaretvari diziler çekiliyor ve RTÜK izliyor çünkü işin içinde para var arkadaşlar, rant var. Çok büyük izlenme oranları alınıyor, ratingler alınıyor. O ratinglerin her biri para demektir, çok büyük gelir elde ediyorlar. Bir dijital denetleme kurulu kurulabilir mi? Kurulur ama bu sadece birtakım isimlere yeni iş alanı olur, yüksek maaşlı iş alanı olur. BTK var, var yani, bir kurul var zaten, görevi ne BTK'nin? İşte, bunlara da o bakabilir yani BTK'nin içerisinde bir bölüm yapılabilir, bir genel müdürlük kurulabilir ama bir üst kurul kurulması fikrinin çok yanlış olduğunu, bunun kurulmasının da doğru olmayacağını düşünenlerdenim.

Hocam dedi ki: "Ya, liseden öğrenciler, çocuklar, kızlı erkekli öyle bir küfürler ediyorlar ki..." Hocam, muhtemelen sizin duymadığınız küfürlerdir, gençliğinizde falan da duymadığınız küfürlerdir. E, bu da işte, medyanın suçu. Yani o medya, özellikle bu platformlar var ya -Netflix bilmem ne gibi platformlar var- o platformlardaki dizilerde, sinema filmlerinde inanılır gibi değil. Nereden

biliyoruz? Pandemi döneminden biliyoruz, pandemi döneminde evlere girince herkes birtakım platformlara üye oldu, oradan diziler izlendi, zaman öyle geçirildi. Hiç düşünmediğimiz, duymadığımız hem küfürler hem de beyin altına, bilinçaltına giden şeyler; Yahudi propagandası gibi, işte, ne bileyim başka şeyler gibi. O yüzden bizim büyük sorumuz bence medya, medyanın bir şekilde düzenlenmesi gerekiyor, düzeltilmesi gerekiyor. Bunu da yapması gereken RTÜK'tür. Dijital medyayla ilgili de BTK'nin bu konuda görev alması gerekiyor. Yeni bir üst kurulun doğru olmayacağını düşünüyorum.

Sadece bir yorum yapmak istedim, soru soramıyorum çünkü geç kaldığım için çok fazla hâkim değilim anlatılanlara.

Yine de hoş geldiniz diyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyorum.

Yarın tam da bu konuyla ilgili inşallah BTK'ye gideceğiz. Hem orayı bize bir gezdirecekler, sonra sunum yapacaklar, çalışmaları falan da yerinde göreceğiz. On buçukta bütün Komisyon üyesi arkadaşlarımız hazır olurlarsa zannediyorum bir-bir buçuk gibi en geç döneriz diye düşünüyorum. Bir görelim, değerlendirelim, ondan sonra ona benzer şeylere ihtiyaç var mı yok mu, zaten ona göre değerlendireceğiz.

Mehmet Emin Bey, buyurunuz.

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bütün arkadaşların bayramını kutluyorum.

Şimdi, kıymetli hocalarım, bir şey sormak istiyorum yani bu sizi eleştirmek anlamında değil, sadece merak ettiğim için sormak istiyorum. Bugüne kadar burada dinlediğimiz hocalarımızın kaynakçalarına da baktığımda çok az yerli kaynak kullandıklarını gördüm. Yani bizim Türkiye'de bu alanda çalışma yok mu? Niye böyle hep Batı kaynakları gösteriliyor? Bunu şunun için sormak istiyorum özellikle: 2023'te bir doktora çalışması yapıldı Türkiye'de. Elyesa Koytak diye bir arkadaşın "Mesleğin Dönüşümü Hekimler ve Avukatlar." Bu TÜBA'dan bilimsel ödül de aldı. Hekimler ve doktorlarla ilgili hakikaten piyasada çok çok büyük sıkıntılar vardı. Bu, sahada bizzat avukatları ve doktorları dinleyerek bir çalışma yaptı. Mesela, bugüne kadar hocalarımdan sahada hiç böyle bir çalışmadan bahsettiklerini duymadım. Hep böyle Batılı kaynaklardan örnekler veriyorlar, onun için bunu soruyorum.

İkincisi de değerli hocalarım, böyle çok nazik öneriler getiriyorsunuz yani hep bir gencin dönüşümüyle ilgili, işte, alışkanlıklarından vazgeçmesiyle ilgili çok etrafını dolanarak anlatıyorsunuz. Oysa biz Doğu toplumuyuz, bizim daha radikal, biraz daha böyle çocuğun durumuna etki edecek, biraz ne bileyim, bize uygun söylemler geliştirmemiz gerekmez mi? Çünkü...

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Bir örnek verin Sayın Vekilim.

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Bir örnek şöyle vereceğim, bir hikâye anlatacağım, hocam hep hikâye anlattı, ben de o hikâyeyi anlatacağım.

Evet, bir "Geleneğin İcadı" diye yeniden işte, Eric Hobsbawm'ın çok iyi bir önerisi var. Hindistan'da İngilizler başarılı olamayınca onların geleneğiyle onları dönüştürüp ve yönetiyorlar. Şu anda ben sizi dinlediğimde şunu görüyorum: Bir çaresizliğimiz var, yeni gençlere bu yeni dünyada çok hızlı çözümler üretemiyoruz ama bizim de çok etkili geçmişte bir geleneğimiz var, bunu da çok kenara attık gibi görünüyor. Bunları birleştirebilir miyiz?

Hikâyeye gelelim Değerli Vekilim, şimdi, bu hikâyeyi bilirsiniz de... Sürekli, hiç yere konmadan uçan bir kartalın hikâyesinden bahsediyorlar. Bir padişaha söylüyorlar: "Böyle bir kartal var." O diyor ki: "Benim olsun bu kartal." Getiriyorlar, kartal bir dalın üstünde oturuyor sürekli, bir türlü uçmuyor artık, öyle duruyor, oturuyor. Bir adama soruyorlar, uçan hayvanlar âlemini bilen birisine, bu bir yöntemle bunu uçuruyor. Hayvan tekrar uçmaya başlayınca kralın yanında bir büyük görev alır diye, işte, kralın etrafındakiler gidip şikâyet ediyor, diyorlar ki: "Bu, kartala büyü yaptı. Onun için bunu sizin idam etmeniz lazım." İdam kararı veriliyor, idam edecekler. Adamın hanımı geliyor, krala diyor ki: "Bir onu dinlemez misiniz?" "Peki, dinleyelim idam mahkûmunun son sözünü." Adam diyor ki: "Ben onun oturduğu dalı kestim." Yani ben şu anda bizim çocuklarımıza böyle bir altın dal... Ben bir öğretmen olarak da söylüyorum -bir miktar öğretmenlik yaptım- çok büyük bir altın dal onlara koyduk, onun üstünde oturuyorlar. Orada bir konfor alanı oluşturduk. Onunla ilgili bizim daha bence yüksek sesle konuşmamız gerektiğini düşünüyorum.

Diğer sorularım da öyle, sorduğum gibi.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Zaten soru sormadınız, değerlendirmelerde bulundunuz ama Erzurumlulardan daha değişik fıkralar beklerdik aslında. Biraz şey yapamadık yani tam konsantre olamadık.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Ama konuya uygun, kıssadan hisse çıkaracağımız bir fıkra.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Yine de Şenol Hanım kurtardı sizi Mehmet Emin Bey.

Suat Bey, buyurmaz mısınız?

SUAT ÖZÇAĞDAŞ (İstanbul) - Teşekkür ediyorum, sağ olun Sayın Başkanım.

Değerli hocalarım, hepiniz hoş geldiniz, çok teşekkür ediyorum.

Okul saldırıları, tabii, çok boyutlu bir konu. Bunun içerisinde çocuğun durumu var, ailenin durumu var, sosyoekonomik koşullar var, yasal çerçeve var. Siz de bugün bize -çok teşekkür ediyoruz- dijital boyutuyla ilgili önemli katkılar yaptınız.

Her üçünüze de tek bir soru soracağım, bu da şu: Yaşanan bütün bu süreçler sonuç itibarıyla bir dijital dünyada geçiyor ve bu dijital dünyada servis sağlayıcılar var, oyunları geliştirenler var; kaynağının üzerinde odaklanmamız gerektiğini düşünüyorum yani bu kaynaktan elde edilen süreçlerin sonundaki semptomlarla uğraşabiliriz, uğraşmalıyız, bunlarla ilgili de sistemler kurmalıyız ama kaynağında çözebileceğimiz işler nedir, ne gibi yükler verebiliriz bu servis sağlayıcılara, ne gibi sorumluluklar verebiliriz bu kaynaklara?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok kısa ve anlamlı bir şey.

Emel Hanım, sizden başlayarak söz vereceğim hepinize hocalarım.

Buyurun.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR TEKNİKLERİ VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİ ANA BİLİM DALI BAŞKANI PROF. DR. EMEL ŞERİFE BAŞTÜRK - Sunumumda da kısaca değinmeye çalışmıştım. Zaten sorumluluğu tek tek

bireylere, ebeveyne, öğretmene yükleyerek bunu çözemeyiz çünkü bunu üretenler ve bundan para kazananlar var. Özellikle YouTube Kids'ten söz etmiştim mesela, adı "Kids" olarak, "çocuk" olarak geçiyor ama çocuklar için güvenli bir platform değil.

Ben hukukçu değilim. Hani sayın vekilimiz dedi ya, biz somut öneri... Hani ben iletişim bilimciyim, söyledim, siz bunu siyasetçiler olarak buna evirebilirsiniz. Bence bununla ilgili yaptırıma ihtiyaç var. Mesela, ben Discord'a erişim engeline çok da itiraz edenlerden biri değildim çünkü gerçekten güvenli bir platform değildi. Gerekirse erişim engelleri getirilebilir ama doğru değerlendirilerek bence. Yani servis sağlayıcılarının belli yaptırımlara ihtiyaçları var.

Bu, teknolojik tasarım yoluyla güvenlik ilkesinden söz etti hocam mesela. İşte, oradaki yaş sınırlamaları, oyunlarda, bazılarında, işte, 7 yaş diyor, 11 yaş diyor ama aslında 11 yaş için çok da güvenli oyunlar değil. Bunlarla ilgili denetimlerin ve kontrollerin gerçekten gerekli olduğunu düşünüyorum. Eğer bir yerde kısıtlama yapılacaksa burada yapılmalı çünkü çocukların güvenliğinden taviz vererek birileri para kazanıyor burada.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Halil İbrahim Bey, Hocam buyurun.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ  
ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Suat Bey, teşekkür ederiz.

Şimdi, gençlerin izlediği ya da gençlerin uğraştığı mecra ya da medya diyelim, film olabilir, eğitsel bir araç olabilir; bunlar tamamen arz talep meselesi üzerinden... Yani bir gencin ilgi duyması gerekiyor yani ister eğitim materyali olsun ister film olsun ister oyun olsun yani akranlarından duyarak, işte, ilgi çekiyor. Dolayısıyla, bizim, hani kaynak anlamında düşündüğümüzde bunu, işte, devlet ya da işte, ne bileyim, geleneksel yöntemlerle ya da bizim örf ve âdetlerimize, gençlerin gelişimine uygun dizilerin, işte, ne bileyim, materyallerin geliştirilmesinde, özel sektör genellikle bu işi yapıyor, yani para kazanmadığı bir şeyi yapmayacaktır. Dolayısıyla, bunlara hani devlet destek verebilir, işte, TRT yoluyla. Bu örnekler de var tabii ki yani ama bunlar hakikaten çok kalitesiz yayınlar yani bu, teşvik verilerek birilerine yaptırılan şeyler, baktığımızda, zararlı olanlardan daha çok zararlı yani bunun da sorgulanması gerekiyor. Bizim acaba amacımız gençleri korumak mı, yoksa hani para kazanmak mı? Bu tercihi iyi yapmamız gerekiyor.

Şimdi, RTÜK'ten bahsettik, işte, denetleme üst kurulundan bahsettik. Yani bu süzgeçlerden geçirilip bunların gerçekten bir devlet politikası olarak üretilmesi gerekiyor. Bir örnek vermek istiyorum: Gazi Üniversitesinde rektör danışmanıydım ben geçen dönem. Rektörümüz dedi ki: "Hocam, yerli ürün kullanalım, WhatsApp'ı kullanmayalım senato grubu, yönetim kurulu gruplarında." Hani, bu, BİP diye bir şey vardı, hatırlarsanız, TÜRK TELEKOM'un geliştirdiği. Bütün grupları BİP'le yaptım. Dolayısıyla haberleşiyoruz ancak hiç kimse kullanmıyor. Yani WhatsApp'tan haberleşip geri BİP'e geliyor. Baktık yürümüyor çünkü insanlar herkesin bildiği şeye yöneliyor. Yani -eleştirel anlamda algılanmasın- devletin bütün resmî evrakları WhatsApp üzerinde şu anda. Hani WhatsApp ne kadar güvenli ya da Türk malı mı, yerli bir ürün mü? Hayır ama herkes bildiği bir yöntemi kullanıyor, yaygın bir yöntemi daha doğrusu, kullanıyor. Zararıyla ilgili kimse en ufak bir endişe kabul etmiyor. Dolayısıyla, hani bunun, işte, yaptırımı olmalı, bununla ilgili birtakım müeyyideler uygulanmalı. Değilse, hani kişinin tercihinin bıraktığımız zaman bu mümkün değil ama önceden söylediğimiz gibi, işin ilgi çekmesi gerekiyor, gençlerin ilgisini çekebilmesi gerekiyor. İlgili çekilmeyen bir şeyi de zorla kabul etme şansınız yok.

Bir iki cümleyle de... "Erzurum Milletvekilimiz soru sormadı." dediniz ama soru sordu. Yani "Neden yabancı kaynak kullanıyorsunuz da yerli kaynak kullanmıyorsunuz?" dedi. Güzel bir tespit ama yerli de kullanıyoruz Sayın Vekilim.

MEHMET EMİN ÖZ (Erzurum) - Ya, az, biraz.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ BİLGİSAYAR VE ÖĞRETİM TEKNOLOJİLERİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ  
ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. HALİL İBRAHİM BÜLBÜL - Evet, şöyle: Gelişmiş ülkelerde, konu dijital medya olunca onlar bu yolu bizden önce almışlar. Bütün örnekler orada. Hani bizde, bir de -hocam da bahsetti- veriye erişmek çok zor. Ondan da yeri gelmişken bahsedeyim. KVKK diye bir kurumumuz var. Maalesef, kurumlar arasında bizde veri paylaşmak çok zor yani veriye erişmek o kadar zor ki. Hâlbuki veri anonimleştirilip paylaşılabılır, bunda bir mahzur yok. Yani mesela hastaneye gidiyorsunuz, hastane verilerini almak istiyorsunuz, onunla ilgili bir çalışma yapacaksınız, kesinlikle paylaşmıyorlar. Yani herkes korkuyor. Oysa hani hasta ismi, adı, soyadı, kimliği gizlenip bunlar insanların kullanımına sunulabilir, Batı'da bunlar çok yaygın. Tabii, biz de Batı'daki veri setlerini kullanıp Türkiye'ye yorumlamaya çalışıyoruz, kulağımızı böyle göstermiş oluyoruz. Yani gerçek veri var burada, kullanamıyoruz. Tabii ki devlet de haklı. Babuna mıydı? Bir zamanlar Babuna olayları yaşandı. Hani temkinli davranmak durumundalar ama yani veri önemli bir şey. Hele hele günümüzde yani veri paradan daha değerli bir şey. Yani veriyle, şu anda, bugün yaşadığımız sorunları, veriyle ilerlemiş toplumlar, kullandığımız bu sosyal medya olsun, dijital medya olsun, hepsi, bizden önce veriyi biriktiren insanların ortaya koymuş olduğu platformları kullandığımız için bu hâldeyiz çünkü kontrol onlarda. Mahkeme kararıyla bile, biliyorsunuz, bu, herhangi bir suç teşkil eden verileri bile vermiyor size, alamıyorsunuz.

Yine, Vekilimiz Hasan Bey BTK'den bahsetti. BTK'de, bu, bahsettiğimiz birçok şeyler yapılıyor aslında -yarın gittiğinizde de bilgi edinirsiniz muhtemelen- yani BTK'de hocamın bahsettiği kurul görevlerini yapan bütün birimler var yani BTK görevini yapıyor aslında ve ayrıca bir şey kurmak yerine BTK'deki yapıyı güçlendirmek, teşkilatlandırmak daha akılcı diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Biz teşekkür ediyoruz Hocam.

Hocam, siz önce oyunu gösterin, ondan sonrasında da sizinle kapatalım inşallah toplantımızı.

Buyurun.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Şöyle bir oyun var, buna normal girebiliyorsunuz ama sevindim, Meclisin internet altyapısıyla giremiyoruz, kendi internetimi bağlayıp girdim, bu da güzel bir şey en azından.

Şimdi, böyle bir oyun, göstereceğim ben size, şu an bir fragmanı oluyor, sonra oynayalım.

(Prof. Dr. Selman Tunay Kamer tarafından bilgisayar oyunu oynanmasına başlandı)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Şimdi, bir öğretmen ile öğrencisi konuşuyor, öğrenci buradan herhangi bir materyal seçip öğretmenin kafasına vuruyor. Ne seçelim? Örneğin, çanta, çantaya tıklıyorum.

(Prof. Dr. Selman Tunay Kamer tarafından bilgisayar oyunu oynanmasına devam edildi)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Öğretmene bir çakmak almış.

(Prof. Dr. Selman Tunay Kamer tarafından bilgisayar oyunu oynanmasına devam edildi)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Birinci aşamayı geçtik.

İkinci aşama...

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Aşama aşama bir de öyle mi?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Bir sürü gidiyor yani buradan herhangi bir materyal söylerseniz tıklarım üstüne.

Şöyle, kavanoza tıklıyorum bu sefer.

(Prof. Dr. Selman Tunay Kamer tarafından bilgisayar oyunu oynanmasına devam edildi)

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Bu ilerleyen aşamalarda o istediğiniz sandalyeyle farklı, diğeriyle farklı; bunun birçok versiyonu da var çocuklar için.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Korkunç gerçekten.

HASAN ARSLAN (Afyonkarahisar) - Türkiye'de böyle şeyler olmamalı.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Bunları seyrediyorlar yani çocuklar?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Şu an serbest yani Türkiye'de açık; en azından dile getirelim, kayda girsin diye bunu söylemek istedim.

Suat Bey'in sorusuna da... Yapay zekâyla ilgili filtreleme sistemleriyle aslında birçok içeriğin çocuğun karşısına çıkması engellenebilir, burada platformlar biraz topu taca atıyorlar. Neden atıyorlar? Çünkü ne kadar çok seyredilirse o kadar çok reklam geliri alacaklar. Dolayısıyla, çocuğun üstün yararı, çocuğun gelişimi onların umurunda değil, ne kadar çok orada kalınırsa o kadar para kazanılacak. Dolayısıyla, ne deniyor? "Ebeveyn kontrol panelleri açıyoruz biz." diyor, ebeveynlerin üzerine atıyor. Şimdi, ben burada özellikle ailenin ve ebeveynlerin üstüne belki topu çok attım tüm sorumluluk onlardaymış gibi, ben hâlâ onlarda olduğunu düşünüyorum ama burada platformlar topu taca atıp, onlara sorumluluk atıp, ebeveynler de ilgilenmiyorsa çocuk istenmeyen birçok içerikle karşılaşılıyor.

Burada bir de şu var: Biz genelde saate takılıyoruz, elbette oyunlar veya platformlar için saat de önemli, ne kadar saat kullanacağı ama önemli olan içerik. İçeriğin kontrol edilmesiyle ilgili dijital denetleme kurulunun... Yani BTK'yi ben de biliyorum, Başkan Bey'le de görüşürüz, birçok projesinde çalıştım. Şunu söylemek istiyorum: Denetleme kurulup daha aktif kararlar alması gerekiyor yani savcılık kararı alınıyor, BTK'ye gönderiliyor, BTK herhangi bir para cezasının verilmesi ya da bant daraltması ya da o platformun kısıtlanmasıyla ilgili durumları... Yani uygulayıcı birim BTK, karar mercisi ya da aktif olarak olayı çözecek ya da içeriği kaldıracak mecra onlar değil. Savcılık ne yapıyor? Platforma, Instagram'ın, Meta'nın Türkiye temsilcisine gönderiyor, "Bu içerik çocukların kişisel gelişimi..." veya "Tunay Kamer'e itibar suikastı gerçekleşiyor, bu içeriğin kaldırılmasını istiyorum." diyor, öyle kaldırıyorlar. Bu bir süreç alıyor yani unutulma hakkınız var, elbette sosyal medyada birçok veri siliniyor ama kimler dijital arşiv alıyor bunu bilmiyoruz yani yirmi gün, bir ay, on yıl sonra tekrar o veriler çıkabiliyor.

BERİTAN GÜNEŞ ALTIN (Mardin) - Bu kaç kere indirilmiş görebiliyor muyuz?

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİMİN FELSEFİ, SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ ANA BİLİM DALI ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. SELMAN TUNAY KAMER - Bu indirilmiyor, internet üzerinden, internete bağlanarak oynayabiliyorsun, bunun birçok versiyonu var. Hatta hocam özellikle dikkat çekiyor, YouTube çok çok önemli, Avustralya'da 15 yaş sosyal medya kısıtlaması getirilirken YouTube'un ayrı tutulması... Çünkü eğitim platformu olduğu Avustralya tarafından yasalaştı ama bizim ülkemizde YouTube da eklendi. Şu an YouTube'un bunu gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini bilmiyorum ama -altı ay süre tanındı bildiğim kadarıyla- YouTube'da da ciddi anlamda problemler var yani Hocam sürekli bunu vurguluyor. O da topu taca atıyor, güya "Çocuklara uygun içerik." diyor, ne alıyor? Kaç dakikaysa örneğin, baştan beşinci dakikadan bir görseli alıyor, sondan bir görseli alıyor, eğer herhangi bir olumsuz içerik yoksa "Çocuklara uygun." deyip veriyor ama diğer kısımlarını bilmiyoruz.

BAŞKAN YUSUF BEYAZIT - Evet, hocalarım, çok teşekkür ediyoruz, gerçekten çok faydalandık.

Ben milletvekili arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

Biz önümüzdeki hafta cuma günü Maraş'a gideceğiz. Dolayısıyla, pazartesi günü akşam da oradayız, salı günü veya pazartesi akşam döneceğiz. Onun için önümüzdeki hafta sadece çarşamba günü 14.15'te toplantımızı yapalım. Bundan sonraki planlarımızı, davetlilerimizi STK'ler, sendikalar bağlamında oluşturacağım değerli arkadaşlar.

Ben hepinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum, toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati:17.06